

harczászat határa végződik, s a hadászaté kezdődik, tudniillik az ágyugolyó-távon kívül. Az apa ugyan (a kit, közbevetőleg s egész tisztelettel legyen mondva, nem annyira királynak, mint inkább hatalmas profusz örmeneknek nézne az ember) egy távsürgönyében kedvtelve üzeni a mai Thusneldának, hogy a győzelem „unter Fritzens Augen“ ment végbe. Hanem hát Fritzi urfi még fiatal, s igen messze elláthat, kivált a vezéri távcső segítségével.

Hogy a francziákkal szemben miként fognak valósulni Moltke tervei, azt még e pillanatban nem tudhatjuk. A kezdet ugyan majdnem olyan, mint volt 66-ban, — de ha a folytatás — a mit nem akarunk hinni — némileg megközelítené a sadowai sikert, szerintünk csak azt bizonyítaná, hogy jelenleg Franciaországnak tán igen gyarló hadászati vannak, a kiket kissé elbizonytalták tettek az Afrikában, Chinában, Mexikóban a félvad népeken nyert diadalmi babérok. Mert a fővezéri szerep általános lángészt követel ugyan, de azért még a győztes fővezér sem mind nevezhető általános lángésznek. E jellemzést csak az olyan egyéniség érdemli meg, a ki csekély erővel sokkal nagyobbakat ver le, a kinek vezéri képessége egész hadtestek súlyával nyomul a mérlegbe, s a diadal elődtényei csaknem nagyobb vagy legalább annyi része van az ő szellemének, mint magának az alatta álló seregnek. Ilyen kimagasló vezéri tehetségnek ma híre-hamva nincsen világrésziinkben, a hol pedig két évtized óta ugyancsak egymást éri a nagynál nagyobb háború. Eddigelő tehát csak azt mondhatni, hogy Moltke legnagyobb a létező közepszerűek közt, a mi egyebiránt még mindig igen szép dicsőség.

Életirátát különben már 1866-ban adtuk, azért a legújabb források után ezuttal csak röviden annyit, hogy ő kigyelme, báró Moltke, született Gnewitzben, Mecklenburgban, 1800 év október 26-án. Először Dánia szolgálatába állt, s csak 1822-ben lépett porosz szolgálatba. Itt a táborokban alkalmaztatott. Később keletre utazván, Mahmud zultánnak lón bemutatva, ki őt maga mellett alkalmazta, hogy neki a hadászat elméletét előadja. Itten, a porta szolgálatában, volt jelen először egy hadjáraton, Syriában, 1839. évben. Visszatérve Poroszországba, 1846-ban Henrik herceg segédtsíjára lett, ki később Rómában meghalt. 1856-ban Frigyes Vilmos herceg segédtsíjára, s két évvel később a porosz hadsereg tábori főnöke lett. 1857-ben azon hitben, hogy Poroszországnak hadjárata leendő Olaszországban, egy tervet készített, melynek kivételét azonban a villafrancai béke megakadályozta. 1864-ben a dán háborúban mint Frigyes Károly táborkárnak főnöke működött.

További működése ismeretes olvasóink előtt. Ő készítette az 1866-ki hadjárat tervét, melyet a porosz hadsereg pontról-pontra végrehajtott. Azóta világhíre emelkedett, s honfiai őt tartják a jelen legnagyobb hadászájának. Vajjon igazuk van-e, ezt az igen érdekes kérdést a legközelebbi napok a francia csatatételeken majd eldöntik.

Vajda János.

Egy katona levele Prágából kedveséhez.)

Prága, máj. 8. 1866.

Bús könyeim folynak szomorú országom, Nincs ki vigasztaljon idegen országom!

*) E levelet, melyet a „Gömöri Lapok“ után közlünk, nem valamely másolat, hanem egy falusi földműves besorozott katona fia írta szeretőjéhez. Oly terméke a szó valódi értelmében vett népköltészetnek, mely alakja és naiv, mestorkéltlen hangjánál fogva a figyelmet mindenesetre megérdemli.

Nagy kösírtek közé van zivem szoritva, Hogy most nem láthatlak Beje falujába.

Gerlicez madár is, mely párjától elvál, Mindaddig kinlódik, míg halálra talál.

En is temiattad, édes virágszálom, Megnyugovásomat sehol nem találok.

Feltekintek búsan a magas egekre, Istenem, teremtdm, légy segedelmemre!

Oh, vezérelj engem szeretőmhöz, Hogy boruljak én le dobogó szívémhez.

Hogy beszéljem én el nehézségeim, Mily búsan töltöttem az én napjaimat!

Mind erőt, ligetet egyaránt felvettem, Nem találtak ott, Trézikém, kedvesem.

A folyópatakok sűrűn csergedeznek, Mig hozzád, Trézikém, kedvesem, élnek.

Azok rebegik ki neked nagy bánatom, Hogy így elhagytalak, kedves hű galambom...

Örömmel fogadnám, kincsem, leveledet: Hogy ki nem rekesztél szívemből engemet.

Mély álmódások közt tűnődik lelkem, Hogy el kellett jönnöm tőled, hű kedvesem.

Hogy ha leveleddel felékesítenél, Boldogan hinném, hogy el nem felejtettél.

Akkor az én szívem boldogan elhinné, Hogy hű maradsz hozzám mint monddád, tudod-e?

Kívánok tenéked sok boldog éveket, Aldjon meg az Isten, ne vess meg engemet.

Az levél csak halad, Szegény Pali marad!

Szolgalok k. König Wilhelm I-te fon Preussen 34-dik Infanteri Regiment I-te Battalion 4-te Compániában, mint köztívész. Domo Pd.

A Rajna.

IV.

Az eddigiekben volt alkalmunk feltüntetni a befolyást, melyet a Rajna és környéke a harcok történetében gyakorolt s gyakorlati hivatva van; e tekintetben egy folyó sem versenyezhet vele, legalább nem Európának mai földrajzi s ethnographiai felosztása mellett. A Rajna érinti folyásában Európa főállamait, s az ujkor történetében tényezőként szereplő néptörzseket. Partjainak hosszában egyesíti mindazon előnyöket, melyeket a politikus számításába van; a történész fontos momentumként följegyez. Svájcnak havasiból eredve, gyors hegyi patakként a hegyi industriának szolgál segédeül, s a víziparnak számos műve fogadja a Gletscherekről leolvadt első hullámokat. E hegyi jellegét mindinkább elhagyva, már Churnál hozzácsatlakozik leghűbb kisérője, de legveszedelmeseb vetélytársa is: a vasut. Ez nem hagyja el többé, s hol egyik, hol mindkét partján kíséri számos törzsek lakjain keresztül. Svájc, Franciaország, Baden, Bajorország (Pfalz), Hessen, Poroszország, Németalföld népeit érinti, mentében mindennütt áldást árasztva, az ipar és kereskedelem hatalmas ütereként folyton új és életerős vért hozván ez országok nemzetgazdaságának csatornáiba. Gazdag földeken siet át s gazdagítja a földet, melyen átfolyik. Gabonadús lapályok váltakoznak szőlőkkel fedett halmokkal, majd újra regényes vidékeken hömpölyög odább, hol az utazók raja a gazdaságnak nem megvetendő forrását képezi. Mindenütt gyárak, forgalom és kereskedelem, gözhajók s a Rajna mindkét oldalán vasut által elősegítve, s hol a legregényesebb helyeken dicső multu várromok s a nép száján élő mondák közt a történet komoly szavu munszája szól hozzánk, ott a XIX. század mozgató erői, a gőz és villany, a mozdonyok és gépek folytonos munkája és zaja juttatja eszünkbe korunk változott irányát.

Ma egyebet keresünk a Rajnánál, s midőn róla szólnuk, nem a mondák világa, a szőlők gazdagsága, a rajnaparti ipar jutnak eszünkbe, — ezek a Bädeker vörös borítékaival együtt csendesebb időkig elköltöztek a Rajna mellől, helyet adva a háboru zord urának. Ennek szolgálai tapossák ma a gazdag vetéseket, tanyáznak a finom szőlőtőkék közt s foglalják el a békés forgalom elől a vasutakat. Ma a Rajnán egy istennek szolgálnak s ez Mars, — a többi Olymp megijedve szétfuttak.

Láttuk s röviden ismertettük a rajnaparti vidékeket, melyek kiváló hadászati fontossággal bírnak, különös tekintettel a jelen háboru mozzanataira. Mielőtt búcsut vennénk a nyugat-európai folyók e királyától, fussunk át röviden azon fontosabb várokon és erődítésekben, melyek a Rajna partjain vonulnak végig, melyek nevével az utóbbi napok történetében sokszor volt s valószínűleg lesz is még alkalmunk találkozni. A jelen constellatiók szerint a harcok közvetlen színhelye tova haladt ugyan a Rajna partjairól, de alig csatlakozunk, midőn azt merjük állítani, hogy a háboru bevégzéséig még sok és nagy változás állhat be, s a Rajna, mely már-már megszabadult a csaták furriától, talán nemsokára újra meg fog zavartatni békés folyásában. A harc kockája változó, eredményeiben kiszámíthatatlan, Bel-lona csalékony és kacér, lehetne-e különben, hogy régi kedvencei, a francziáktól ennyire elpártolt — vagy csak szeszélyt éreztetni velők s a francia példabeszédként, mely szerint „on revient toujours a ses premiers amours“ (az ember mindig visszatér szerelmének első tárgyához), — újra részletetni fogja őket kegyeiben. Qui vivra, verra!

A felső Rajnán aránylag kevés erődítés van. A mily természetes ez a vidék természeténél, a politikai viszonyoknál fogva Svájcra nézve, oly különös a Baseltől Strassburgig terjedő vidék tekintetében, hol mindössze egy erősséggel találkozunk, míg a badeni oldalon a vidék Rastadtig minden védművet nélkülöz. E körülmény oka nem az, mintha e helyek várépítésre alkalmasak ne volna, sőt voltak itt és pedig tekintélyes erősségek, de a diplomácia s az európai politika érdekei kívánták, hogy e várak elűnjenek s helyükbe újak ne emelkedjenek. A westphali béke (1648) a francia királynak meghagyta, hogy Rajna balparti várait (Benfeld, Rheinau, Zabern (Saverne), Hohenberg, Neuburg) rontassa le, s elvül kimondotta, hogy Baseltől Philippsburgig senkinek sem szabad a Rajna jobb partján védműveket emelni. S épen a westphali béke után következő korszak látta Vauban teremtményeit a földből kiemelkedni, mihez járul még az a körülmény is, hogy Franciaország e déli és délkeleti részeken, távolabb a germán törzsek tüzpontjaitól s a román népségek közelében soha sem volt annyira támadásnak kitéve s védelemre készve, mint északibb vidékein.

Francia oldalon Strassburgig csak *Uj-Breisach* érdemel említést, épült 1700-ban az előtte körülbelül 1000 lépésre, közvetlenül a Rajnára támaszkodó Fort Mortier-val együtt Vauban vezetésé alatt szemben az egykori híres és erősséggé vált nagyrabcsült *O-Breisach*-al, „a római szent birodalom fővárosával“, melyről egyik kapuján egy régi vers a francziák általi elfoglalása után azt mondja:

Limes eram Gallis, nunc pons et janua fio Si pergunt, Gallis nullibi limes erit! (Galloknak voltam küszöbe, most ajtaja, hidja Rajtam túl nincsen Gallokra nézve határ több.)

Ó-Breisachot a hajdani Breisgauban vitt jelentékeny szerepéből kiszorította Freiburg;

vára, mely a már Julius Caesar háboruiban előforduló Mons Brisiacumon emelkedett s első erődítéseit a rómaiaktól Valentinianus alatt (369) nyerte, számos visszontagság, ostrom s bevétel után, előbb a kiáradt Rajna által megrongálva, az osztrákoktól s gyökeresen 1793-ban a francziáktól szétromlott; az utóbb emelt s részben helyreállított védműveket végre Baden, mely Ó-Breisachot a pozsonyi béke folytán nyerte, végkép lerontatta; helyüket ma kertek foglalják el. Új-Breisach és a Mortier erőd még ostromot nem állott ki, s így nem alapíthatjuk erősségéről ítéletünket tapasztalati adatokra, de hadászati fontos pont, a mennyiben a colmar-strassburgi határvonalat uralja a ágyúinak lőtávola alatt a francziának Rajnán átkelését tetemesen könnyíti.

Fontosabb vára ennél a francziának: *Strassburg*, a rómaiak Argentoratuma, a régi híres szabad és birodalmi város, Elzasznak főhelye. 1681-ben szept. 30. általános béke közepén szállották meg e várost XIV. Lajos katonái, s rövid ostromzár után hatalmukba kerítették, mely elől azóta ki sem szabadult, úgy hogy Strassburg, melynek német egyetemén a leghíresebb német tudósok tanárok voltak, mely egy Göthét számlált tanítványai közé, ma már egészen a francia városok typusát viseli magán. Strassburg egyike Franciaország legfontosabb hadi helyeinek; mint erősség első rangú, mint katonai raktár segédforrásai s készleteivel csaknem páratlan. Ha az ember a Münster (főgyház) világhírű s az európai összes, emberi kéz alkotta művek közt legmagasb tornyáról a városra tekint, mindennütt a hadi gyárak, öntödék, stb. füstölő kéményeivel, a roppant terjedelmű raktár egyhangu sorával találkozik, s első tekintetre észreveheti, hogy Európa egyik fő katonai-államában van. Mi a Strassburgot látogató német szomszédokra nézve igen kellemetlen hatással volt; tudták, hogy előbb-utóbb velük fognak e hadikészletek és szerek szováltása egyedni. Csoda-e, ha rossz kedvűek voltak a helyről, mely hazájuk hajdani nagyságát, ellenségük jelenlegi erejét és hatalmát oly fennen hirdette.

A strassburgi erősség magva a citadella egy Vauban-féle ötszögű erőd, sáncokkal s vértgátokkal (ravelin) környezve; maga a város 19 erőd által van fedve, melyekhez 3 önállóított (detachirt) erőd járul, a külső, második védővet (enceinte) 11 önállóított erőd képezi. Ez erődítési rendszer nagy kiterjedése következtében Strassburg nagyszámú erősségnek szolgálhat tartózkodási helyül, míg a békéláb 6000 emberre van számítva. Strassburgnak főjelentősége, mint már említők abban áll, hogy hadi gyáraiban és raktáraiban a háboru folytatására szükséges szereknek kifogyhatlan tárházát, úgy szólva forrását bírja s tekintetben Franciaországban Metz és Toulon után a harmadik helyet foglalja el. E körülményből következik, hogy Strassburg ostromzárolását bármely hódítva előre haladó hadsereg nem mellőzheti, s egy aránylag csekélyszámu erősséggel szemben nagyobb erők szétforgácsolására van utalva.

Strassburg mellett: négy iven nyugvó szép rácsid köti össze a francia partot a badenivel, s már a jelenleg folyó háboru elején, ugyszólvá annak első fontosabb tényeként jeleztek a lapok a kehli hid badeni részének légberőpítését, mely annyival inkább kikerülhető volt, mert e mestermű mindkét parton forgatható hiddal áll összeköttetésben, melyek segítségével a közlekedés bármikor megakasztható.

Strassburgból északra, badeni részen áll Dél-németország egyik legjelentékenyebb

vára *Rastadt*, mely 1866-ig német szövetségi vár, azóta kizárólag badeni csapatok által van megszállva. Kelekezését e vár az 1840-ben Thiers miniszteriuma alatt Franciaország részéről fenyegető háboru elleni nemzeti mozgalomnak köszönheti, mely a néhai Bund czopfját is annyira megrázta, hogy ez Rastadtnek szövetségi várrá építését elhatározta, s nem kimélve költséget, a haditudományok legújabb állásának megfelelőleg osztrák hadi mérnökök vezetésé alatt folyt az építés. Rastadt, mint kemény erősség védi Badent és a Schwarzwaldot. Béke idején őrsége 3000-re volt szabva (ennek egy része osztrák volt), mely hadilában körülbelül 10–12,000 emberre emelhető.

Rastadt nevével a történetben több helyütt találkozunk. Itt törtéttet 1714-ben az utrechti békét megerősítő híres béke Savoyai Jenő, mint Ausztria s Villars marsall Franciaország képviselője közt. Itt napolt 1797–99-ben a békekongresszus a német államok és a francia köztársaság közt, mely a békére nézve eredmény nélkül, sőt ennél sajnósbabban a francia követek legyilkolásával végződött. A városból távozó három követet székelv húszeresek támadta meg, s vagdalta össze — s bár egyikük még élve tért vissza Rastadtba, mégis Károly főherceg akkori buzgó utánjárásának s a történészek kutatásainak mai napig sem sikerült e rejtélyes követgyilkolás okát és indítót felfedezni. Rastadtban tört ki 1849. máj. 11. a badeni forradalom, s ez időben e vár, a mindenfelől megvert, menekvő német s idegen forradalmároknak szolgált menhelyül, míg végre a porozok körülkerítették, s élénk ostrom után jul. 23-dikán elfoglalták. Rastadt volt bölcsője és sirja a badeni forradalomnak, árkaiban lőnek ennek vezetői hadi bírósági ítélet következtében, golyó által kivégezve.

A Rastadttól tova siető Rajna még néhány mérföldnyi területen mos francia partot, s innen kezdve mindkét oldalán nemcsak német törzsek földjei (hisz a francia Elzasz is az), hanem német uralkodók országai is környezik, s itt veszi fel kizárólag német jellemét, mely helyet jól ki számára Németország népies költészetében, meséiben, s visszaveti sugarait az ósmónda világáig, mely a Vater Rheint a nemzeti kegyelet erekléjévé emeli, mely egy valóságos Rajna kultust volt képes teremteni. Volt idő, midőn Németországnak minden dalnok és dalárdája, minden tornász és tüzlőtője két dologért lelkesült, illetőleg énekelt és Heineké bukfenchezett: az egyik Schleswig-Holstein, a másik a Rajna.

A bajor Germersheimtől kezdve — melyről egyelőbb cikünkben beszéltünk — a Rajna egy darabig elveszti harcziás színét s gazdasági sáncokon békésen folytatja útját Speyer és Worms falai alatt — egy nagy mult emlékei mellett haladva el; — de alig lépi át a bajor Pfalz és Hessen földeit, Európa egyik fő, ha nem első katonai államának határához érve, Mainz várának ágyui tekintenek le fenyegetőleg tükreire, — a hidak e-entul, a rajtuk mozgó élénk forgalom mellett, erődített hidfölkkel — nagyon is emlékeztetik az utast, hogy a „Pickelhaube“ birodalmába érkezett.

Mainz híres hadi hely, már 13 évvel Kr. előtt alapította a 14. legió e helyen a Castrum Moguntiacumot, az összes rajnai erődítési vonal főhelyül, bővítette azt később a mai Castel helyén állott Castrum Drusi-val, melyhez Trajan alatt hiddal összekötve, a Castrum Trajani járult. A harcok nagy mesterei, a rómaiak fel ismerték és méltányolták e helynek, mely a Rajnát és Majnát uralja, hadászati fontosságát, s hagyományuka híven őrizte az utókor. Mainz ma is Németország

legfontosabb hadi pontjának tekinthető, erődítései nagy híresek, s a várak közep Németország és a Majna vonal védbástyájává teszik; természeti előnyei s roppant erődítései mellett fő jelentősége gyáraiban, raktáraiban áll, s e tekintetben versenyez a hasonczélú francia várakkal.

Hármas erődítési vonal védi: a belső, fősánc a czitadellával, mely magában zárja a 2. és 14. legió által, az ifjan elhalt hős Drusus emlékére 9 7 Kr. e. emelt sirenleket, az Eigelsteint), s 14 erőd által van védve; a második előretolt erődláncból áll; a harmadik több szabadon álló s önállólag működő erődből. 1866-ig Mainz is szövetségi vár volt 8000 főnyi őrséggel, melynek felét osztrákok képezték, kik a parancsnokságot és várszolgálatot a porozokkal felváltva vitték, s a lakosságnak rokonszenvét nagyobb mértékben bírták s bírák részben ma is, mint poroz kollegáik. Ma Mainz az észak-német szövetség vára, őrsége poroz.

A poroz erősségek közt kitünő helyet foglal el a Moselnek Rajnába szakadásánál fekvő Koblenz vára, melynek fő jelentősége és ereje, a Rajna jobb partján fekvő Ehrenbreitstein sziklavárbán áll. — Története e várnak is vissza visz Krisztus sz. előtti időkbe, midőn Drusus az említett két folyó egyesülésénél (Confluentes) e helyen várat épített. Sok és nagy ostromokat állott ki e vár, mely 1798 óta a francia Mosel és Rajna-departement-nak főhelye volt, 1814 óta poroz birtok, s a poroz rajnamelléki erősségek fénypontja. Ha a francia, mint eleinte látszott a Saar vonalon támad, közvetlenül fontos szerep jutott volna e várnak; így is fedi a porozok jobb szárnyát s Mainzhoz együtt biztos támpontja a netalán történendő visszavonulásnak.

Midőn a fennebbieken igyekeztünk a Rajnának harci jellegét feltüntetni, s azt azon szempontból ismertetni, mely ma csaknem minden érdeket magához csatol, nem zárhatjuk be alkalmasabban sorainkat, mint ha Ehrenbreitstein magaslattól egy pillantást vetünk az Andernachig nyuló termékeny síkra. — Ez a katonának hazája; a harcznak klasszikus földje, mely látta a rómaiak (Caesar alatt), a frankok és germanok, a normannok, a welfek és hohenzstaufenek, 30 éves háboru, a spanyol örökösési és francia forradalmi háboruk hadait. Mennyi várt! mennyi áldozat! ma egy, holnap más eszméeri, — a testvér gyilkolta testvért — s a gazdag barázdnán, melyet a természet áldásaival árasztott el, az ember vak dühe száguldott végig pusztírt. Mi szeretjük e kort, a történet e szakaszait barbaroknak, mivelletleneknek tekinteni s a felsőbbeség érzetével nézni le rájuk, — de hát jobban van-e napjainkban, mivel századunkban? A ki ezt hienni szeretné, olvassa el a naponta érkező harcztéri tudósításokat, a hadi bulletineket.

T. L.

A poroz-német és a francia hadsereg.

Két nagy nemzet, s a mai Európa két legnevezetesebb hadserege állanak egymással szemközt. Eddig a francia tartotta magát első nemzetnek Európában, most a poroz küzd ezért a rangért, s hogy melyik lesz a győzelem, az a jövő titka. Mi csak a két hadsereg leírásával akarunk egész tárgyalásossággal foglalkozni.

Mindkét hadsereg majdnem mindenben tökéletes ellentétet képez, s mindkettő meg van győződve hadi intézményeinek előnyeiről. A jelen háboru tehát egyzersmind a különböző védrendszerek értéke felett is fog dönteni, s a mint az egyik vagy másik győz, a szerint fognak általános katonai intézmények is Európában a győző rendszerének megfelelőleg.

Az activ francia hadsereg még I. Napoleon összerási rendszerén alapszik, kiváltással és helyettesítéssel. E mellett azonban a rendes hadseregben kívül álló mozgó nemzetiség életbeléptetésével elfogadtatott az általános védkötelettség olve is. Az állandó hadsereg évi illetéke ujonczokban 100,000 ember, s ezek közül 32,000 ember a tartalékba osztatik, míg az ujonczkötelesek fegyverképes maradéka mozgó nemzetőri szolgálatra van kötelezve. A szolgálati idő a rendes hadseregbe beosztottaknál 7 év, mely közül azonban csak 5-öt kell valóságos szolgálatban tölteni. A tartalékosok szintén 7, míg a mozgó nemzetőrök csak 5 évig kötelezettek. Ez utóbbiak minden évben 15-ször egy-egy napi gyakorlatra behivatnak.

ből állanak, s a szekerészet szintén. A tartalékok képezi a császári gárda, 1 zuávered, 1 vadász-zászlóalj, s egy-egy lovas ezred minden fegyvernemből.

Az activ francia hadsereg összeráje tehát: 115 gyalogezred és 24 egyes zászlóalj, 63 lovasági- és 21 tüzérségi ezred, 164 tábori ágyutelep és 60 század vartüzérség. A mozgó nemzetőrség végül 304 zászlóaljból áll. A francia tüzérség a jelenlegi háborúra még 24 mitrailleuse- (golyószóró) teleppel erősített, egyenként 6 mitrailleuse-vel, melyek telepenként az egyes gyalogsági hadosztályokhoz osztattak be, mint azok tartalék-tüzérsége. Erősítetik továbbá jelenleg a hadsereg a seregredeknél a negyedik zászlóalj be-

egyruhát viselnek huszárosan, s ugyanez áll a tulajdonképi huszárokról is. Az afrikai vadászok, kik szintén a legjobb francia csapatok közé számítottak, égszínkék kabátot viselnek vörös nadrággal és sapkával. A gárda-dragonyosok- és dzsídásoknál végül az egyruhában a zöld és fehér szín is képviselve van.

A francia csapatok magas katonai becsé elvitáztatlan. Lelkesedéssel tudtak menni a csatába minden kormányforma alatt, s hősök voltak a királyság, köztársaság és császárság alatt egyaránt. Lelkesedés vezérelt őket jelenleg is, s a legnagyobb rész kiállotta már a tüzpórárt Olaszország csatáira, Mexikóban, Afrikában, Chinában stb. Azonban olyan hadsereggel, mint a mi-

Dzsídás.

Vadász.

Gyalogság és tisztek.

Betegápolók.

Orvos.

Dragonyos.

Vértés.

Hadségéd.

Tengerész katonák.

Matróz.

Porosz-német hadsereg.

Ez idő szerint az activ francia hadsereg 100 seregredekből, 20 zászlóalj gyalog vadászból, 3 ezred zuávból, 1 idegen ezredből, 3 algiri vadász vagy turko ezredből, s 3 büntető zászlóaljból, az ugynevezett zephyr vagy könnyű afrikai gyalogságból áll. A lovaság áll 57 ezredből, és pedig 10 ezred vértés, 12 ezred dragonyos, 8 ezred dzsídás, 12 ezred lovas vadász, 8 ezred huszár és 4 ezred afrikai vadász (chasseurs d'Afrique). A vértésnek képezik a tartalékokat, a dragonyosok és dzsídások a seregredeket, a vadászok és huszárok a könnyű lovaságot. Az algiri szolgálatra ezen felül még 3 spahi ezred alakított, melyek száma-ereje változó. A sortüzérség áll 15 ezredből; továbbá van egy utászrezd 14 századból, s 4 ezred lovas tüzérség. A műszaki csapatok 3 ezred-

hívása által, s ezekkel együtt az azonnal használható haderőt 460,000 emberre, s 1100 ágyura lehet tenni.

A francia hadsereg egyruházása rendkívül tarka. Az egyruha alapszíne a gyalogságnál sötétkék, s vörös nadrág; a seregredeknél a sapka szintén vörös, a vadászoknál sötétkék posztó különböző színű szegélyvel. A császári gárda gránátosai béke-időben I. Napoleon egykori gárdájának medvebőr-süvegjeit hordják. A turkók és zuávok mór szabás szerint egyruházatlanok, és pedig az utóbbiak sötétkék kabátba vörös nadrággal, az előbbieket pedig világoskék kabát és nadrággal, ezredenként változó jelvényekkel. A lovaságból a vértés, dragonyosok és dzsídások sötétkék, a lovas vadászok pedig különböző színű

lyenné a porosz újabb időben fejlődött, még nem állottak szemközti. A porosz kormány, melynek csapataihoz a dél-német államok csapatai is csatlakoztak kivétel nélkül, szintén fel tudta keltetni a lelkesedés érzetét, s e mellett élénk emlékezetben vannak hadseregeknél az 1866-ki győzelmek, s mint a tapasztalás ma már bizonyítja, nagyobb haderővel is rendelkezik, mint a francia; továbbá Poroszországban az általános védrendszer már rég kifejlett, míg Franciaországban az 1868-ban megállapított új védrendszer szerint a mozgó nemzetőrség még alig van szerveve.

A németországi, kivált pedig az észak-német szövetséghez tartozó hadseregeknél a hadtestek, hadosztályok és dandárok hadi beosztása már békeben élő volt készítve, s a szervezés háború ide-

Utazás a hold körül.

II.

A lövés előtti percek.

jén kevés időt vesz igénybe. A német csapatoknál a zászlóalj létszáma hadilában 1000 ember, a lovas-századoké 150, míg a francziáknál a zászlóalj létszám nagy részint csak 6-800, s így a német hadosztályok és dandárok erősebbek a francziáknál. A németek eddig 16 hadtestet szerveztek, míg a francziák csak 10-et. A porosz-észak-német csapatok egyruházásáról és felszereléséről hű képet nyújtanak a mellékelt rajzok. Az alapszín többnyire sötétkék vagy sötétzöld, s a kirívó színek kevésbé használatosak. Különös ismertető jel a sisak, melyet egyébiránt a háboruban a könnyebb sapka vált fel.

A porosz-német hadsereg összeráje: 543 zászlóalj, 369 lovas század, 263 ágyutelep, = 536,934

Este 10 órakor Barbicane s két társa elbúcszott a földön maradó barátaitól. 10 óra 20 perczet jelzett a chronométer óra, mikor a lövegbe légmentesen bezárva elhelyezkedtek. Ardán Mihály volt az első, ki a körültek uralkodó tökéletes setéség ellen panaszkodva, csizmája talpán egy gyufát elhúzott s az e végre célszerűen alkalmazott

hogy a holdban is elszaporítsák a kutyafajt, már előbb jól el volt helyezkedve s most uraik lábainál foglaltak helyet.

Ardán mindent jól körül nézett s teljes meglepedését nyilvánította. „Börtön ugyan, — mondá jökedvően, — de végre is mozgó börtön, s jogom levén kinézni az ablakon a szabadba, akár száz évig is elleszek benne. Mosolyogsz Barbicane? Tán utó gondolataid vannak? Azt hiszed, e börtön koporsónk lesz? Legyen! akkor is többre becslöm a Mahomed koporsójánál, mely ég és föld között mozdulatlanul lebeg!”

Afrikai vadász (chasseur d'Afrique).

Gyalogság (voltigeurs).

Turko.

Lovas vadász.

Francia hadsereg.

Huszár.

gyalog katona, s 54,214 lovas 1602 ágyuval; a helyőrségi-, tartalék- és pótcapatok állanak 497 landwehr- (honvéd) és tartalék-zászlóaljból, s 199 lovas századból = 429,019 gyalog katona, 29,850 lovas és mintegy 60,000 tüzér (nagy része a vá- rakban).

Eddig a porosz-német fegyvereknek kedvezett a szerencse, s a francziák ennek folytán nagyobb erőfeszítésre vannak kényszerítve; így a francia működő hadsereg főnnebb kifejezett létszáma lényegesen fog változni, a mennyiben minden használható csapatot a csatáért fel indítanak, s utolsó esetben a mintegy 200,000-re tehető mozgó nemzetőrség tetleges támogatása is igénybe fog vétetni.

edénybe összeszorított gázt meggyújtotta. Annyi gázuk volt készletben, a mennyi hat nap és hat éjszákára elég volt kis üregöket kellőleg megvilágítani.

A löveg belseje csinos és jól elrendezett szobához hasonlított. Körül divánok voltak a csinosan kibélelt falakhoz alkalmazva; a tető — mint a tetplomoké — félgömbölyded boltozatu volt. Falszekerényekben fegyverek, számszámok, élelmi eszközök, nehány könyv stb. nagy gondnal voltak elrakva s úgy megerősítve, hogy a lövés rázkódása se dobja szét helyeikből. A két eb (olvasóink emlékeznek rá) Diána és Satelles, arra rendeltetve,

Mig Ardán fecsegett, Barbicane komolyabb dolgokról gondolkodott. Valjon az elővigyázatok s a vízkészülék daczára is nem lesz-e az első lökés nagyobb és veszélyesebb, mint előre gondolták?

— Jókora hozod elő kételyeidet, — mondá Ardán nevetve, — mikor benn vagyunk a lövegben, s künn Murchison barátunk, kezében a chronométerrel, a másodperczeket számítja, hogy a villany szikrát a kiszabott időben becsássa a lölyukon át az alattunk felhalmozott löpamutba. Hátha én most azt mondanám: így nem utazom, én kiszállok! szép dolog is! S ismét elkezdett nevetni.

Barbicanek csak annyit felelt, hogy elővigyázatból mindenesetre jó lesz oly helyzetbe tenniük testöket, hogy a vér tulságosan fejökbe ne töljöljon.

— Igaz — mondá Nicholl. — Akkor hát, — felelt Ardán s készült a szót mindjárt tettel is követni, — lefelé a fejüket és fölfelé a két lábukat, mint a bohócok a ciribusban.

— Nem, — viszonzá Barbicane, — hanem feküdjünk az oldalunkra; úgy jobban kiálljuk a rázkódást.

Még csak 12 perczük volt hátra. Ardán csak még most is kedve lett volna fecsegni; de komolyabb két társa nem hallgatott rá. Utolsó előkészületeikkel foglalkoztak, képtelen hideggyérrel. Olyanok voltak, mint két rendszeres utazó, ki a vasuti waggonban kényelmesen elhelyezkedik, mikor a konduktor már becsapta az ajtót, a mozdony fittyentett s csak az utolsó jelt várják az indulásra.

Három jó kemény vankosuk volt; Barbicane és Nicholl azokat a tér közepére helyezték, hogy a talajuk alatt elhelyezték, s a lökés következtében fölszabaduló viz által a rajta uszó nagy fatányérral (melyen mindenesetül voltak) előidéző mozgásban minél kisebb rázkódás érje.

Ardán ezalatt is gondtalanul, ebeivel játszadozott.

— Ha még a földre visszatérünk valaha, majd hozok érdekes példányokat, a földi és holdbeli ebek közti keresztezésből, — mondá enyegeve.

— De hiszen, ott ebet nem találsz, sem semmiféle élő állatot, — szólt közbe Nicholl kapitány mogorván.

— Fogadjunk, hogy igen, — folytató Ardán, — kutyát, lovat, tehenet, csirkét, mindent!

— Száz aranyba! — kiáltá Nicholl. — Tartom, — felelt Mihály. — Ugy jársz ezzel is, tévé hozzá, mint egyéb fogadásiad. Hogy is vagyunk csak? Már három első fogadást elnökünk ellenében elvesztetted, mert a vállalathoz szükséges pénz bejött, az ágyu öntési művelete sikerült s a löpamut nem lobbant fel, mikor a löveg ráereszkedett. Ez a három volt 6000 dollár.

— Ugy van. — S egy negyed óra múlva újra 9000-et kellend fizetned: 4 ezret, mert a Columbiád nem fog szét pattanni és 5 ezret, mert lövegünk magasabbra fog emelkedni 6 mérföldnél.

— Azt még meglátjuk, — felelé Nicholl. — Különb en a pénzt készen tartom s alig várom, hogy fizethessék. Ezzel zsebére mutatott.

— Látom rendes ember vagy. De tud d-e-e kapitány, hogy fogadásotok most már nagyon egyenetlen s rád nézve mennyikómód hátrányos.

— Hogy-hogy? — Hát csak úgy, mert ha vesztesz, fizetned kell; ha pedig te nyered meg az első fogadást, akkor mindenesetül szétrobbanunk s Barbicane nem lesz sehol, hogy fizessen és visszaadja dolláraidat.

— Az én tételem, — vágott közbe Barbicane komolyan, — le van téve a baltimorei bankba, s ha Nicholl nincs, örököseim fölveszik.

— Derék, gyakorlati emberek vagytok, — kiálta föl Ardán, — a ténylegesség emberei, igazán!

— Tíz óra 42 percz! — mondá Nicholl, ki óráját szüntelen szemelött tartotta.

— Még csak öt perczünk van, — szólt Barbicane, — az elsütés perce tiz óra 47 percz.

— És 20 másodpercz, — tévé hozzá a pontos Nicholl kapitány.

— Az ám, öt percz és húsz másodpercz, — mondá Mihály, — s mi egy golyóba zárva, kilencszáz lábnyira egy ágyu torkában! és alattunk négyszázezer font löpamut van fölhalmozva, a mi egy millió és hatszázezer font közönséges löporral ér föl. És Murchison barátunk, szemét chromométerére szögezve, kezét a villanykéküléken tartja s már csak másod perczenként számolja az időt, hogy minket egy szikrával a bolygóközi ürbe röpítsen.

— Elég, Mihály, elég! — szólt Barbicane, komoly hangon, — készülünk. A végpercztől csak másodperczek választanak el. Barátim, egy kézszorítást!

S megindultan rázták meg egymás kezét, e három ritka szívű férfiu, kiknek vérkeringését a kiszámíthatlan veszély ily közellete sem bírta meggyorsítani.

— Az isten oltalmán! — mondá a vallásos értelmű Barbicane, mint egy pap. Ardán és Nicholl elkészített fekhelyeikre dültek.

— Tiz óra 47 percz; — mormogá a kapitány.

Még 20 másodpercz! S Barbicane hirtelen kioltva a gázt, nehogy a lökéstől — ha ég — elrobbanhasson, társai mellé feküdt. A mély csöndben a chromometer perczegése hallatszott, a mint a másodperczeket számolta.

Egyszerre — borzasztó lökés — s a löveg, a löpamut felrobbanása által kifejődött hat milliárd litre terjedelmű gáz által nyomatva — az ürbe repült! . . . .

(Folyt. köv.)

Az 1870-ki népszámlálás eredménye.

Teljesen fölöslegesnek tartanók a népszámlálás fontosságára, állami és tudományos tekintetben való nélkülözhetetlenségére hivatkozni akkor, midőn alább, a hiteles és pontos eredményt közöljük. Ma már a népszámlálásnak s általában a statisztikának szükségessége mindenki által elismert tény, de ha ilyen nem volna is: lapunk már több ízben szólott a közelebbi időkben e tárgyról, mely felment bennünket netáni ismétlésektől.

Nem is sokat időzünk itt, hanem egyszerűen hivatkozunk Gorove miniszter 6 Felsőházhoz intézett jelentésének következő szavaira: Felsőház magyar államaiban mindössze tizenöt millió négyszáz huszonkilenc ezer kétszáz és harmincznyolcz ember lakik, mely kifejezi a végeredményt.

Ha most már azon kérdést vetjük fel, hogy ily népséggel minő rangot foglalunk el, vagy legalább foglalhatnánk el Európa többi államai között, ide igtatjuk azon tizenhat állam névsorát, melynek három milliónál több lakosa van. Ezek a következő fokozatban következnek egymás után:

1) Németalföld és Luxemburg . . . . . 3 1/2 millió
2) Rumania . . . . . 2 1/2 »
3) Portugalia . . . . . 2 »
4) Svédország . . . . . 1 1/2 »
5) Bajországi . . . . . 1 1/2 »
6) Belgium . . . . . 1 1/2 »
7) Törökország . . . . . 1 »
8) Magyar állam . . . . . 1 »
9) Spanyolország . . . . . 1 »
10) Ausztria . . . . . 1 »
11) Poroszország . . . . . 1 »
12) Olaszország . . . . . 1 »
13) Nagy-Britannia . . . . . 1 »
14) Franciaország . . . . . 1 »
15) Oroszország . . . . . 1 »

Ha azonban terület szerint osztjuk be azon európai államokat, melyek 1000 □ mérföldnél nagyobbak, akkor e sorrend jelentékenyen megváltozik, Magyarország azonban itt is közepén foglal helyet. A sorrend t. i. a következő:

1) Bajországi . . . . . 1380 □ mérföld
2) Portugalia . . . . . 1716 »
3) Rumania . . . . . 2197 »
4) Nagy-Britannia . . . . . 2769 »
5) Olaszország . . . . . 3166 »
6) Ausztria . . . . . 3452 »
7) Norvégia . . . . . 5800 »
8) Magyar állam . . . . . 5822 »
9) Törökország . . . . . 6176 »
10) Poroszország . . . . . 6392 »
11) Svédország . . . . . 8026 »
12) Spanyolország . . . . . 9200 »
13) Franciaország . . . . . 9850 »
14) Oroszország . . . . . 96450 »

Ha tehát terület és népesség döntene a fölött, mily szerepet játszanék egy ország a világtörténetben, tökéletesen meg lehetnének elgedve osztályrészünkkel. De fájdalom, az nem úgy van; ha valahol, úgy az államok életében az elemek mineműsége győz azok mennyisége fölött; ellenkező esetben Oroszország volna azon ország, mely az európai műveltség élén haladna, Törökország vagy Spanyolország helyzete pedig irigylendőbb volna a miénkénél.

Európára vonatkozó ismeren rövid párhuzam után vegyük elő a kereskedelmi miniszter jelentését, mely a kimutatások összeállítását, végösszegeit a következőkben tünteti föl:

A népszámlálási eredmény 1870-ben Magyarországon: férfi 5.515,743; nő 5.593,449; összesen: 11.109,192; 1857-ben volt 9.664,834; tehát 1870-ben több 1.443,358.

Erdélyben: férfi 1.065,210; nő 1.043,898; összesen: 2.109,107; 1857-ben volt 2.172,748; tehát 1870-ben kevesebb 63,641.

Horvát - Tótországban: férfi 511,467; nő 504,439; összesen: 1.015,906; 1857-ben volt 865,009; tehát 1870-ben több 150,897.

A határvidékeken: férfi 604,527; nő 590,506; összesen: 1.195,033; 1857-ben volt 1.064,922; tehát 1870-ben több 130,111.

Összesen: férfi 7.696,947; nő 7.781,291; összesen: 15.429,238; 1857-ben volt 13.768,513; tehát 1870-ben több 1.660,725.

Tekintetbe véve azonban, hogy 1857-ben az ugynevezett partiumbeli megyék Erdélyhez tartoztak, holott 1870-ben, mint Magyarország megyéi és vidékei jöttek tekintetbe, ezen akkoriban 252,161 lelket tevő népességet átszámításával a szaporodás Magyarországon voltaképen 1.191,197 lélek. Erdélyben 188,520 lélek.

Százalékokban fejezve ki pedig eme szaporodást esik:

Magyarországra . . . . . 12.6 %
Erdélyre . . . . . 9.41 »
Horvát-Szlavonországra . . . . . 17.44 »
A határvidékekre . . . . . 12.21 »

Átlag tehát a magyar korona összes területére 12.26 százalékos. A mi végül a népesség sűrűségét illeti, ebben az egyes törvényhatóságok területe szerint nagy különbségek mutatkoznak, — átlag az egész magyar birodalomban 300 emberrel lakik most több egy egy □ mérföldön mint 1857-ben. Végül az országának főleg iparos és általában értelmi fejlődésére nézve kiváló fontosságú tényül terjesztéle, hogy a városi lakosság a magyar korona országában az általánosnál jóval nagyobb arányban t. i. majd 21 és fél százalékkal szaporodott. Az e városokat egyenként feltüntető táblázat végösszegei következőleg csoportosulnak:

A városok száma Magyarországon: 48; ezek lakossága 1870-ben 984,326; 1857-ben volt 813,435; tehát 1870-ben több 170,891.

Erdélyben: 23; ezek lakossága 1870-ben 128,286; 1857-ben volt 107,863; tehát 1870-ben több 20,423.

Horvát - Tótországban: 9; ezek lakossága 97,985; 1857-ben volt 75,658; tehát 1870-ben több 22,327.

Összesen és átlag 80 város; ezek lakossága 1870-ben 1.210,597; 1857-ben volt 996,956; tehát 1870-ben több 213,641.

A legnagyobb szaporodást, — mint előre is látható vala, a testvér fővárosok tüntetik fel. A mily örömdetes e tény általában, a főváros gyarapodásában tükröződően az ország társadalmi haladása, úgy ez Pestre nézve épen rendkívüli, a mennyiben itt a szaporodás 1857 óta 70,206 lélek, 53.30 százalékos. Ha pedig a fővárosokhoz a természet által bár nem jogilag, vele összekapcsolt Ó-Budát és Új-Pestet is számítjuk, úgy a magyar főváros lakossága megközelíti a 300,000 lelket (279,413 lélek.)

És most lássuk a részletes kimutatást.

Megyék, kerületek, vidékek.

Ábaújmege népsége 167,985. (az 1857-diki népszámláláskor volt 166,368.) Területe 49.92 □ mérföld.

Aradmege népsége 308,440. (1857-ben volt 255,197.) Területe 104.99 □ mérföld.

Árva mege népsége 85,171. (1857-ben volt 114,231.) Területe 36.90 □ mérföld.

Bácsmege népsége 580,840. (1857-ben volt 596,009.) Területe 178.73 □ mérföld.

Baranyamege népsége 285,739. (1857-ben volt 262,290.) Területe 88.90 □ mérföld.

Barsamege népsége 138,267. (1857-ben volt 119,304.) Területe 46.43 □ mérföld.

Békésmegye népsége 212,708. (1857-ben volt 299,740.) Területe 59.99 □ mérföld.

Beregmege népsége 160,361. (1857-ben volt 184,424.) Területe 64.77 □ mérföld.

Biharmegye népsége 555,848. (1857-ben volt 597,363.) Területe 192.56 □ mérföld.

Borsodmege népsége 195,440. (1857-ben volt 174,429.) Területe 61.60 □ mérföld.

Csanádmege népsége 95,614. Területe 28.83 □ mérföld.

Csongrádmege népsége 209,016. (1857-ben volt 186,752.) Területe 57.68 □ mérföld.

Esztergommege népsége 66,018. (1857-ben volt 95,555.) Területe 19.09 □ mérföld.

Fehérmegye népsége 196,325. (1857-ben volt 181,415.) Területe 72.22 □ mérföld.

Gömörmege népsége 175,991. (1857-ben volt 158,008.) Területe 71.37 □ mérföld.

Győrmege népsége 105,033. (1857-ben volt 89,970.) Területe 24.60 □ mérföld.

Hevesmege népsége 332,954. (1857-ben volt 289,368.) Területe 114.60 □ mérföld.

Hontmege népsége 112,137. (1857-ben volt 112,494.) Területe 44.43 □ mérföld.

Komárommege népsége 143,782. (1857-ben volt 101,890.) Területe 51.59 □ mérföld.

K.-Szolnokmege népsége 119,189. Területe 38.48 □ mérföld.

Kraszómegye népsége 259,094. (1857-ben volt 234,180.) Területe 90.88 □ mérföld.

Krasznamegye népsége 61,812. Területe 19.98 □ mérföld.

Liptómege népsége 78,715. (1857-ben volt 72,415.) Területe 39.23 □ mérföld.

Máramarosmege népsége 220,568. (1857-ben volt 184,472.) Területe 170.99 □ mérföld.

Mosonymege népsége 75,220. (1857-ben volt 76,621.) Területe 33.79 □ mérföld.

Nógrádmegye népsége 199,334. (1857-ben volt 182,340.) Területe 75.88 □ mérföld.

Nyitra mege népsége 362,910. (1857-ben volt 422,545.) Területe 99.91 □ mérföld.

Postmege népsége 779,646. (1857-ben volt 638,219.) Területe 188.87 □ mérföld.

Pozsony mege népsége 291,740. (1857-ben volt 227,105.) Területe 74.91 □ mérföld.

Sárosmege népsége 177,301. (1857-ben volt 146,333.) Területe 65.87 □ mérföld.

Somogy mege népsége 288,436. (1857-ben volt 251,926.) Területe 114.19 □ mérföld.

Sopron mege népsége 231,601. (1857-ben volt 212,580.) Területe 57.47 □ mérföld.

Szabolcsmege népsége 263,129. (1857-ben volt 146,248.) Területe 103.70 □ mérföld.

Szathmármege népsége 172,335. (1857-ben volt 249,000.) Területe 101.99 □ mérföld.

Szepesmege népsége 170,357. (1857-ben volt 159,905.) Területe 63.19 □ mérföld.

Temesmege népsége 357,782. (1857-ben volt 320,168.) Területe 103.01 □ mérföld.

Tolnamege népsége 224,733. (1857-ben volt 215,881.) Területe 63.31 □ mérföld.

Tornamege népsége 23,285. Területe 10.71 □ mérföld.

Torontálmegye népsége 412,218. (1857-ben volt 389,692.) Területe 119.96 □ mérföld.

Trencseny mege népsége 250,637. (1857-ben volt 207,375.) Területe 80.88 □ mérföld.

Túrócmege népsége 21,694. Területe 19.99 □ mérföld.

Ugocsa mege népsége 66,997. Területe 20.69 □ mérföld.

Ungmege népsége 130,101. (1857-ben volt 98,607.) Területe 53.10 □ mérföld.

Vasmegye népsége 334,791. (1857-ben volt 290,372.) Területe 87.90 □ mérföld.

Veszprém mege népsége 201,704. (1857-ben volt 189,204.) Területe 72.40 □ mérföld.

Zalamege népsége 316,179. (1857-ben volt 225,385.) Területe 85.90 □ mérföld.

Zrándmege népsége 63,633. Területe 22.54 □ mérföld.

Zemplén mege népsége 288,959. (1857-ben volt 245,269.) Területe 107.65 □ mérföld.

Zólyom mege népsége 103,930. (1857-ben volt 91,472.) Területe 49.11 □ mérföld.

Jász-kun kerület népsége 218,899. (1857-ben volt 203,713.) Területe 82.17 □ mérföld.

Hajdu kerület népsége 62,942. Területe 16.79 □ mérföld.

Kövár vidék népsége 51,652. Területe 18.99 □ mérföld.

Össz.: 11,109,192. (1857-ben volt 9,665,834.) Terület 3727.97 □ mérföld.

Erdély.

Alsófehérmegye népsége 229,614. Területe 80.41 □ mérföld.

Belső-Szolnokmege népsége 139,262. Területe 58.91 □ mérföld.

Dobokamege népsége 85,471. Területe 43.10 □ mérföld.

Felsőfehérmegye népsége 59,170. Területe 30.15 □ mérföld.

Hunyadmege népsége 189,450. Területe 109.81 □ mérföld.

Kolozsmege népsége 190,053. Területe 85.16 □ mérföld.

Küküllőmege népsége 95,953. Területe 26.82 □ mérföld.

Tordamege népsége 153,673. Területe 83.30 □ mérföld.

Fogaras vidék népsége 87,237. Területe 31.50 □ mérföld.

Nászód vidék népsége 54,023. Területe 51.32 □ mérföld.

Aranyszék népsége 19,800. Területe 6.98 □ mérföld.

Csiksók népsége 109,568. Területe 78.98 □ mérföld.

Háromszék népsége 115,614. Területe 51.97 □ mérföld.

Maroszsók népsége 93,433. Területe 24.75 □ mérföld.

Udvarhelyszék népsége 98,247. Területe 45.27 □ mérföld.

Brassó vidék népsége 87,635. Területe 31.23 □ mérföld.

Kőhalomszék népsége 21,366. Területe 10.76 □ mérföld.

Modgyesszék népsége 39,095. Területe 11.30 □ mérföld.

Nagyszék népsége 24,034. Területe 11.11 □ mérföld.

Szászvárosszék népsége 26,521. Területe 12.47 □ mérföld.

Szerdahelyszék népsége 19,319. Területe 3.78 □ mérföld.

Szászabosszék népsége 19,347. Területe 5.92 □ mérföld.

Segesvárszék népsége 27,292. Területe 9.63 □ mérföld.

Szabenzék népsége 90,415. Területe 40.28 □ mérföld.

Ujgyeházaszék népsége 12,384. Területe 4.99 □ mérföld.

Összes népsége 2,109,107. (1857-ben volt 2,172,748.) Területe 95.88 □ mérföld.

Magyar- és Erdélyország népsége együtt 13,218,299. (1857-ben volt 11,838,582.) Területe 4682.32 □ mérföld.

Horvátország.

Körösmegye népsége 88,353. (1857-ben volt 7493.) Területe 28.99 □ mérföld.

Varnadmege népsége 174,529. (1857-ben volt 250,515.) Területe 32.99 □ mérföld.

Zágrábmege népsége 266,218. (1857-ben volt 262,594.) Területe 79.82 □ mérföld.

Fiumemege népsége 104,073. (1857-ben volt 87,992.) Területe 29.35 □ mérföld.

Összes népsége 633,173 (1857-ben volt 608,594.) Területe 170.95 □ mérföld.

Szlavonország.

Szorém mege népsége 119,429. Területe 41.90 □ mérföld.

Vérőcemege népsége 185,731. (1857-ben volt 147,983.) Területe 79.98 □ mérföld.

Pozsegamege népsége 77,573. (1857-ben volt 108,432.) Területe 42.99 □ mérföld.

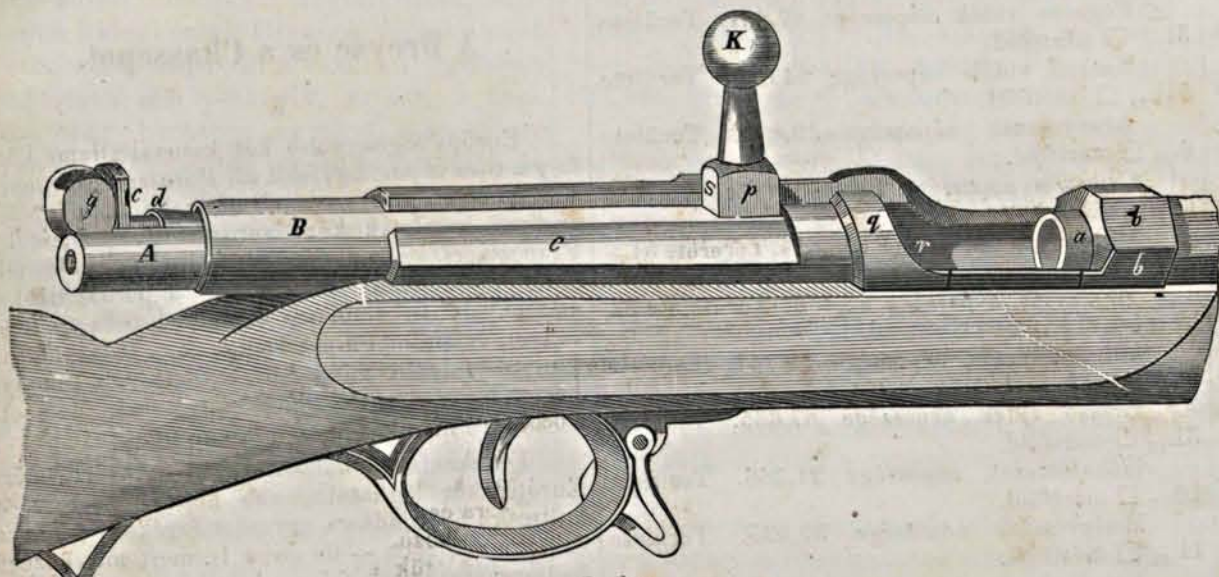
Összes népsége 382,733. (1857-ben volt 256,415.) Területe 163.97 □ mérföld.

Horvát-Szlavonországi népsége összesen 1,015,906. (1857-ben volt 865,009.) Területe 334.92 □ mérföld.

Dreyse terve szerint Poroszország 1841-ben 60,000 fegyvert készített, s hogy azt ne üssön vele, alnév alatt hozta be a hadseregbe; de már akkor kifejezte IV. Frigyes Vilmos király azon reményét, hogy a fegyver „visszaadandó a nagy háború emlékeire”, melyek alatt II. Frigyes harcias korát értette, s hogy a poroszok ünnepeit „nemzeti fegyveredő” fog valni.

Azóta sok javításon és tökéletesítésen ment még át a fegyver, míg 1866-ban világszerte kivívta borzasztóságának elismertését.

A porosz gyűtés-fegyver a következő részekből áll: *a* cső, *a* zár, *a* fából készült agy. Külső részekét a szjakat és erősítő karikákat mellőzzük, hanem szólni fogunk még a hozzá való töltényről.

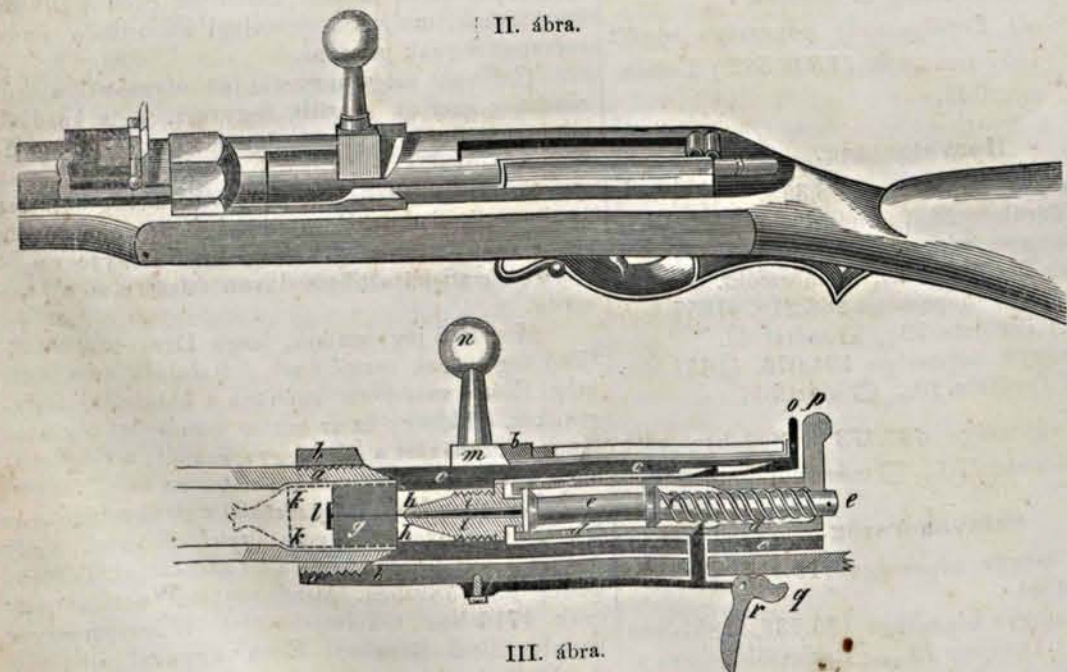

I. ábra.

A zár legfontosabb része a fegyvernek. Itt eszközölték a töltés tulajdonkép e komplikált gépezet emelte föl borzasztó hirre a Dreyse-fegyvert.

Ezelőtt a hadsereg olított fegyverekkel valának felvértezve. E tekintetben nem igen történt javítás, csak a tűnek a csőbe való bevezetése szenvedett néha változást (kovás, gyútasos fegyver.) De a Dreyse-féle új rendszer teljesen megváltoztatta az előbbi fegyverzeti viszonyokat.

A zár (I. ábra) mint képzéken látható három egymásba tolt hengerből áll *A*, *B*, *C*. *C* inkább csak boríték, melyben *B* henger mozoghat elő és hátra, s ezáltal eszközölték a töltés; *A* henger a gyűtőt tartalmazza az azt körül rugonnyal.

II. ábra.

Az I-ső ábra a porosz gyűtés-fegyver zárját nyitott, azaz töltésre kész állapotban rajzolja elénk. A II-ik ábrán a gyűtés-fegyver zárja be van tolvá, azaz: *tolva van, s a fegyver lövésre kész.* Egy figyelmes pillantás e két ábrára, azonnal előtűnteti a különbséget. Az első ábránál *A* hengerrel ki van húzva egyszerűen a gyűtő, mely *B*, *C* hengeren át a *kis a*-hoz illesztett tölténybe csap, s azt robbanásba hozza. I-ső ábránknak megkülönböztethetjük továbbá az *r* üreget, mely a töltényt befogadására kész, s melyre *K* fogó segítségével lecsapatik a zár. Ezen ürege II-ik ábránknak már nem látható, miután az a gyűtés-fegyvert lökés állapotában rajzolja elénk.

A porosz gyűtés-fegyver zárjának következő részekéi vannak (I. III ábra): *a* a cső kezdete,

b) boríték, *c*) ürhenger, *d*) zárhenger, *e*) tűnyél, *f*) esavarrugony, *g*) gyűtő, *h*) légür, *i*) ür a gyűtő számára, *k*) töltény hely, *l*) gyútas, *m*) fogógomb, *n*) fogó, *o*) záró-rugony, *p*) horog a gyűtő megfeszítésére, s egyszerűen a zárhenger (d) kihúzására, *q*) ravasz-rugony, *r*) ravasz.

A töltés következőleg történik: *d* zárhenger kihúzzatik (o rugonnyal fogva csak egy bizonyos határig húzható ki);

az ürhenger *c* felnyitattik az által, hogy *n* fogógombot előbb a saját rovtájkájában balra fordítjuk, aztán visszafelé húzzuk; ez által nyitva lesz a töltény üreg *k*, s beilleszthetjük a töltényt; az ürhengert ismét előtoljuk *s* a fogógombot rovtájkájában balra lecsavarjuk;

be fegyvere csővébe, a mi a lövésre szükséges; s helyett hogy régi divat szerint előbb kénytelen volna előszedni a löport, aztán a fojtást, aztán a golyót, aztán ismét a fojtást, végül a gyútasot. Ez a műtét a gyorspuskákhoz szükséges egyszégy töltények által egy fogással eszközöltetik.

Közöljük egy ily egyszégy töltény rajzát is. (IV. ábra.) Könnyű papírburokban (*ee*) van együtt minden, gyűjtő anyag, löpor, golyó. *S* e tekintetben a Dreyse és Chassepot-féle rendszer különbség a többi hátultöltőtől, melyek nem papiros, hanem *rézhüvelyes* töltényekkel vannak ellátva.

A Dreyse fegyverhez való töltényben alól a löpor (*d*) foglal helyet, fölötte középen van elhelyezve a gyűjtő anyag *b*, és legfelül a lövet, vagy golyó *a*. A gyűtő ácsap a löporon át a *b* gyűjtő anyagba, azt gyúladásba hozza, s ezzel a löport, mely robbanása közben kilöki a lövetet.

A cső vagy kovácsolt vasból, vagy öntött acélból készült. Közél százához kampója van, melyen a szurony erősített meg; ettől némileg hátrább áll a *csészaró* s közel a cső hátulsi végéhez áll a *csélzó* készülék, melyet különféle lőtávolok szerint lehet igazítani. A faagy, melyhez a cső karikák által erősítették, vörös tölgyfából készült.

Hét fogás szükséges, hogy lökésültségbe hozzák: a zárhenger kihúzása; az ürhenger balra fordítása; az ürhenger visszahúzása; a töltény beillesztése; az ürhenger előtolása; jobbra csavarása; a zárhenger előtolása.

A porosz oktatási szabályzat csak háromszoros tulsulyt tulajdonít a Dreyse-féle gyűtés-fegyvernek régi előlőtöltésű fölött. A fegyver szuronyal együtt 9 font. Előnye a többi hátultöltők fölött, hogy hozzá papírtöltények is használhatók, melyek előállításuk könnyebb és jóval olcsóbb, mint a rézhüvelyes töltényeké. De épen ebben rejlik hiánya is: a csekélyebb találóképeség, csekélyebb horderő; hiánya továbbá a gyűtő könnyű elhajlása, valamint csekélyebb gyorsítási képessége. Tüzelési gyorsaságát tekintve még a Wánzl-féle átalakított hátultöltésű is fölülmulja. Egy percz alatt alig tehető több 8 lövésnél a porosz gyűtés fegyverből. E tekintetben tehát jóval hátrább áll a magyar honvédségi fegyvernél, mely Werndd rendszer szerint készült, s melyvel gyakorlott kéz 15—20—24 lövés is tehet percenként.

Egyveleg.

(Az újabb feltalált gyilkoló eszközök) ismertetésének alkalmából egy francia lap komoly elmélkedésekbe bocsátkozik. „A pusztító eszközök tökélyesbülésével — írja — azt lehetett volna gondolni, hogy az ijedelmekkel együtt a béke reményei is növekednek. Valahányszor egy-egy ily gyilkos fegyver föltalálásáról volt szó, mindig azt gondoltuk, hogy a művelt emberek visszariadnak az ily utálatos eszközök használatától. De mindezek dacára az országokat véres háború pusztítja, melyben több szerepe van a mechanikának, mint a személyes bátorságnak. A háború már magában véve is kegyetlenségekkel jár, e vandál pusztító szerek pedig egészen kiálhatlaná teszik. A csata többé nem egyszerű veredés, melyben a hősiességgel lehet mérni. Lehet érteni a férfiak mámorát, kik bármily okból is, haragjukban fegyvert ragadnak, sőt ez még szép viadalnak is nevezhető, mert az ellenfelek egymással szemben állanak. Kardjával mindegyik országának egy töredékét képezi: itt becseletes küzdelem s nem mészárlás dönti el az eredményt. Ma távolból mészároljuk le az ellenfélt, s a golyó oly messziségről talál, melyet szemmel be sem láthatunk; ez rút mészárlás. És míg a diósőség harmonái fennen hirdetik, hogy százak estek el, addig a viszhang szomorúan ismétli, hogy a család és békés munka újra százerez jó erőt veszített.”

(A francia ágyúszádok) vasból vannak. s 14 meter hosszúak. Legénységük csak annyi, a mennyi a gép s az ágyú szolgálatára szükséges. Az ágyú 30 centimeter öblös és csővé kétszer volt. A golyó szét pattan, mielőtt tömör tárgyhoz ütőd. A naszádnak elől-hátul van kormányja, melyeket ugyanazon kerék forgathat. A naszád álló helyen megfordulni képes. Szétszedhető darabokból áll. A parancsnokok tengerészhadnagyok.

(Nemcsak a golyó sebész) sőt még veszélyes sebeket okoznak az oly tárgyak, melyeket a golyó a testbe borzít. Intik ennél fogva a harcához közeljárókat, hogy zsebekben ércz-eszközöket, kulcsot, kést, acélszerű tárczát stb. ne vigyenek.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 33-ik számához 1870. aug. 14.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

(A vallás- és közoktatási miniszter) az 1870. évi költségvetésbe művészeti célokra felvett 18,000 forint rovására következő összegeket engedélyezett: Engel József festésnek Pázmány Péter márvány mellszobrára 800 ftot. *Izso Miklós* szobrásznak ifj. Zrínyi Miklós szobrára maradványként 795 ftot; továbbá Zrínyi Ilona és II. Rákóczi Ferenc márvány mellszobrára egyenként 1200 forintot, egészen tehát 3195 forintot. *Than Mór* és *Lotz Károly* festészeknek a m. nemzeti múzeum léposházának fresko-festményeinek kiadására, 1870—71-ik évi illetményül 3600 ftot. *Liget Antal* festészeknek s múzeumi képtári örneke, *Vajda-Hunyad vára* s környéke tájképekének megfestéséért tiszteletdíj 1200 ftot. *Haas Antal* festészek: *Rafael* fulgónál Madonnája másolatának elkészítéséért tiszteletdíj 1400 forintot. *Schikédants Albert* építésznek, *Aradi Zsigmond* szobrásznak, *Dósa Géza* tört. festészeknek, *Mészöly Géza* tájfestőnek, *Richter Zsigmond* genrefestőnek, *Morelli Gusztáv* fametszőnek, *Gobbi Henrik* zenésznek, további kiképzetésükre ösztöndíjjal egyenként 500 forintot, tehát összesen 3500 forintot. *Keleti Gusztáv* festészeknek, a külföldi művészeti akadémiák tanulmányozása végett tett utazási költségének pótlásául 600 ftot. *Bartalus István* zenéirokának magyar régizene-máradványok további kutatására 500 ftot. *Pataky Imre* szobrásznak, *Kern Armin* arczképfestőnek, és *Susstek Dániel* genrefestőnek, további kiképzetésükre egyenként 400 ftot. *Mozey József* világtalan festészeknek segélyül 300 ftot és *Hiray József* zongorásznak szintén segélyül 200 ftot. — Ezenkívül fenntartott 200 darab arany a nemzeti történelem nagyobb jelentőségű eseményeinek megörökítése végett készített festmények vázlatainak díjazására és 2000 ft részletfizetésül a netán megrendelendő képre. Egyuttal utalványozott a miniszter a budai ének-és zene-akadémiának 800 ftot, a községi népis-kolák felállítására és segélyezésére kirendelt javadalmazás rovására; és *Gyulay László*, *Sárdy István* és *Padl László* rajztanár jelöltöknek 3 évre egyenként 600 ft évi ösztöndíjt engedélyezett.

(Vázlatok a magyar emigráció életéből) Áldor Imrétől megjelent. Főleg Kossuth Lajos törökországi, angolországi és amerikai tartózkodását tárgyalja. Sok érdekes adat van össze-gyűjtve e könyvben, de szerző írtelében — kivált az emigráció meg életben levő tagjairól — a legtöbb helyt kiténik a rokon- vagy ellenszenv. A munka utolsó része azokról szól, kik a szám-üzetében haltak meg. (Részletes tartalma mai nyiltterünkben elő van sorolva.) A 182 lapra terjedő a 10 képpel ellátott kötet ára 1 ft. 20 kr. és szerzőnél (kereszt-utca 8. sz.) megrendelhető.

(Egy kis röpirat) jelent meg Rosenberg testvérek pesti könyvkereskedésében: „Az országos képviselői választási jogról. Irta egy hazafi.” — A kérdés most nincs napirenden. Ágyuk dörögnek. (A magyar kir. honvédség schematismus 1870-re) megjelent. Szerkesztette a honvédelmi miniszterium engedélyezése és hivatalos adatainak felhasználása mellett Mikár Zsigmond. Tartalmazza a honvédelmi miniszterium tagjainak s az összes zászlóalj honvédekének névsorát. Az elősorolt adatok szerint a m. kir. honvédség hadi létszáma áll összesen 88,048 harcosból, 2178 tisztel, 6776 házas és 1880 társzerkesztési lóval, és pedig 82,410 gyalogosból 1968 tisztel, 1640 igaz-lóval és 5638 lovasból, 210 tisztel, 4896 házas-és 240 igaz-lóval. A békeállomány áll összesen 10,798 főből 644 tiszttel. Béke idején minden egyes század áll 4 tiszttel és 100 honvédből. Mozgósítás esetében behívandó gyanánt szabadságot állományban nyilvántartatik összesen 77,250 ember 1534 tiszttel, mozgósíttatik pedig az összesből 84,191 honvéd, 2014 tiszt, 6776 lóval, vagyis 78,556 gyalog, 1394 tiszttel s 1640 igazlóval és 5638 lovas 210 tiszttel.

(Egy közhasznú mű) jelent meg Petrik Géza bizományában Pesten: a Kollárics László által szerkesztett *Német-magyar egyetemes hivatali műszótár*, mely lehetőleg kiterjed a hivatali szavak minden ágazatára. A mű Lónyay Menyhértnek van ajánlva. Az ily gyűjtövény haszna szembeötlő, a műszavak összefoglalása által könnyíti a magyar közgazgatást s közvetve befolyás-

sal lehet a magyar nyelv fejlődésére is. Ajánljuk kivált az érdeklött tisztviselőik figyelmébe. A 28 ivre terjedő könyv ára 3 ft.

(Uj zeneművek.) Rózsavölgyinél megjelentek: „Dalra magyarul” férfiak Abrányi Emil szövegére, szerző s Lisztnek ajánlta Zimay László; ára 50 kr. „Zart und fein”, polka mazurka, zongorára szerző Deutsch Vili, igen csinos színyomatú czimlappal, ára 50 kr.

— Sz. J. (Uj folyóiratok) Időszaki irodalmunk közelebb két új vállalattal szaporodott. Ezek a következők:

Zalai Tankönyvtár. A zalamegyei tanító-egylet szaklapja. (Nagy-Kanizsa.) I. évf. Szerkesztő Bója Gergely. Nyomatik Wajdits Józsefnél Nagy-Kanizsán. Megjelenik hetenként egyszer 4-drét, egy iven. Előf. ára egész évre 4 ft. (Keletkezett 1870. júl. 7-én.)

Szegedi bünkrónika. (Pest.) Kiadja az „Athenaeum.” Szerkesztő Buvár. Megjelenik 3 ives kis 4-drétű füzetekben képekkel; tíz füzet képez egy folyamot; az egész folyam előf. ára 4 ft; egyes füzeté 40 kr. (Keletkezett 1870. júl.-ban.)

(Olcsó könyvvásár.) Heckenast Gusztáv könyvkiadó, mint évenként szokta, most is rendez számos és becses kiadványából olcsó könyvvásárt, melyben azoknak, kik egyszerre többet rendelnek meg, tetemesen leszállított áron adja válogatott kiadványait. Nagy könyvgyűjteméke, melyet e célból legújabbban bocsátott ki, mintegy 500 kötetet tartalmaz, két sorozatban. Az első sorozatban, — melyből legalább 10 forint árut választva fele, — legalább 30 forint árut harmada áron kapunk, — találjuk többi közt gróf Széchenyi István, Arany János, Jósika Miklós, Jókai Mór, Tompa, Czuczor, Kisfaludy Károly, Fáy András, Hugo Károly, Frankenburg Adolf, Szász Károly, Pálffy Albert s mások több művét; továbbá disztribúciókat, mint Geiger Árpádok-korát, Rosti Amerikai utazását, közérdeklű műveket, pl. az Imerettárt, Cealád-könyvet, számos történeti s politikai művet, s végre érdekes arczképeket. — A második sorozatból legalább 20 forint árut választva negyed-, s legalább 60 forint árut választva hatodrészt áron kapjuk a megrendeltek; itt szintén számos szép-irodalmi, tudományos és közérdeklű mű közül válogathatunk, melyek közül csak Fényos s Palugyai statisztikai műveit, a Jogtudományi és Törvénykezési tár két folyamát, Csengery és Kemény „Magyar nép könyvét”, Török János „Hazánk” cz. gyűjtövényét s a gazdasági és földmívelési közhasznú könyvek egész választékát emlíjük ki. Egyes könyvek csak a bolti áron minden leszállítás nélkül adanak; annál nagyobb a kedvezmény azok számára, kik igen olcsón akarnak egyszerre egész kis könyvtárhoz jutni. A kedvezmény azonban csak négy hónapig tart. Ajánljuk az olvasóközönség figyelmébe.

Közintézetek, egyletek.

(A párisi magyar egylet) második negyed éviműködésének kimutatása: „Kedves kötelezőségének ismeri egyletünk jelenleg is, mint minden negyedévben, működésének kimutatását a hazai közönségnek bemutatni. Egrész: hogy egyletünk jöltve és jóakarói bizonyoságot nyerjen működésünk lelkiismeretes eljárásáról, másrészt, hogy otthon levő ifjaink egyletünket, annak hivatását megismerve, azt külföldi utjokban fölkeressék, pártolják, és netáni segélyezését élvezhessék. — A pénztárnoki kimutatás szerint bevétel volt az egyletnek a múlt negyedévben: 706 frank 60 centime, kiadása: 443 frank 25 cent. A takarékpénztárban van letéve: 400 ft., mig Horn Ede ur által már régebben beadott a „Credit au travail” című bankhoz: 864 ft. 85 c. Így az egylet összes pénzbeli vagyonja: 1527 ft. 85 c. — Beléptek a múlt negyedévben a következők: Kauzer József építész Pestről, Haas Dezső jogász Martonosról, Stuga Agost Komáromból, Burger Gyula ékszerész Pestről, Halgas József gépész, Kolbenka, Klein Ferenc nőszabó M.-Berényből, Molnár Lajos szabó Püspökiből, Ohács Titusz áldozár Egerből, Lipták József szabol Nyiregyhá-záról, Illés Antal szabol Kun-Szent-Miklósról, Bauer Mór kereskedő Alberti-Irsáról és Raecskay Gusztáv czukrász Kassáról. Van az egyletnek jelenleg 76 tagja. — Hirlapja volt a múlt negyed-évben összesen 17. Könyvtára 367 darab könyvet számlál, 526 kötetben és füzetben. (Liptay Pál

legutóbbi Pesten létekor gyűjtött ujabbban az egy-let részére 31 kötet könyvet.) Pénzadományokat illetőleg következőkben részeselet az egylet: Bíró Sándor 12 frank 60 centime, Institoris Kálmán 10 fr., Heulein János 8 fr. 80 c., Fromm Antal 8 fr. 40 c. és Kupez Sándor 6 fr. 80 cent. Ezenkívül Maucka Sándor 3 üveg jó magyar papramorgót ajándékozott az egylet tagjainak. Fogadják a lelkes adakozók leghőbb köszönetünket és hálaikat becses adományukért. — A legutóbbi tisztújító gyűlésen megválasztottak elnöknek: Züllich Rudolf, alelnöknek: Komáromy Mihály, jegyzőnek: Liptay Pál, titkárnak: Hajdukovics Károly, pénztárnokká: Rogács Antal, könyvtárnokká: Galambos Lajos. Választmányi tagok Morelli Gusztáv, Valla József, Csurgó Ferencz, Guttmann Mór, Pilczér Gyula és Haffner György. — Netáni tudakozó vagy megbízó levelek az egyletbe czimezendők, s egyletünk örömmel fog megfelelni minden ily nemű megbízásoknak. Egyletünket a hazai jóakaró közönség becses figyelmébe és hajlamába ajánlva, maradjunk nagyra becsüléssel Párisban, — Züllich, elnök. Liptay Pál, jegyző.”

Egyház és iskola.

(Ö Felsége) a szent Mártonról nevezett vaskai valóságos apátságot Horváth Mihály tribuniczi választott püspöknek adományozta.

(A vallás és közoktatási miniszterium) részéről közhírré tétetik, hogy a Porosz- és Franciaország között kiüjtött háború miatt a franczoiak tanítók 5—6 hétre való kiküldetése ez évben elmarad, a képezdelei tanárjelöltek kiküldési ügye pedig függőben tartatik.

(A magyarországi egyetemes tanító gyűlésre) — aug. 15. Pesten — másfélszernél több résztvevő jelentkezett, számítanak azonban 3000-re is.

(Ujabb távirásztati tanfolyamok) nyitnának Pesten és Zúgráiban f. évi szept. 1-én. A feltételek ugyanazok, mint az eddigi tanfolyamoknál voltak.

(A b. Országszabó) mintegy hét ezer kötetre menő és számos rendkívül becses régi műveket tartalmazó könyvtárát az épülőfélben levő aradi liceumnak ajándékozta.

(Pergler János kassai püspök) a zsinatrol hazatértét szép adománnyal tette emlékeztető. 10,000 ft alapítványt tett le, és pedig 5000 ftot az elaggott papok segélyezésére, 4000 ftot a s.-a.-ujhelyi nőnöveldére és 1000 ftot a kassai szegény tanuló ifjak segélyezésére. — A primás is több egyház és lelkes számára tett adományokat.

(A kolozsvári jogakadémia) fennálló államtudományi államvizsgálati bizottmány elnökévé Berde Áron, tagokká pedig Kodolányi Antal és Lugosi József kinevezettek.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

(A temesvári kiállításban) való részvétel czéljából összeállott buda-pesti kiállítók szövete-kezete, a temesvári központi kiállítási bizottság azon határozata következtében, miszerint a kiállítás jövő évi műjusig elhalasztassék, abban állapodott meg, hogy értekezletit egyletóra felfüggeszti s működését az elhalasztott hatánap közeledtével ujalog megkezdi. Bejelentések az 7. számú iparegyesület helyiségében (Ország-ut. 7. szám I. em.) folyton elfogadottnak.

(A „Haza”) életbiztosítási bankról bizonyos oldalról utóbbi időben azt híresztelték, hogy az valamely más intézettel egybe olvasztatik. Illetékes helyről értesülünk, hogy e hírből egy szó sem igaz.

Közlekedés.

(A nagyváradi-kolozsvári vasuton) a közlekedés a legközelebbi napokban megindul. Gr. Mikó Imre több erdélyi képviselőtársával mult vasárnap már vasuton érkezett meg Pestről Kolozsvárra, s az indháznál ünnepelesen fogadták és üdvözölték, kiemelve a vasut létrehozásában kifejtett működését.

(A magyar gabna-kivitel) e héten forduló pontot ért el. A porosz csapat szállítások befejezése folytán északi és nyugati irányban több vasutvonal, mely előbb a forgalomtól el volt zárva, újra megnyit, s e vonalokon igen élénk forgalom indult meg.

Mi újság?

(A háború.) A weissenburgi, wörthi és spicherni vezett csaták után a francia hadsereg Metzről összpontosul. Három hadtest még nem is vett részt csatában. A hadsereg nincs legyőzve — mint a párisi minisztertanács kiáltványa mondja; — annál kevésbé Franciaország. A megnyílt szentáru Parieu az államtanács elnöke fölkérte, hogy adjon engedélyt népfelkelés és nemzeti gárda általános szervezésére. A francia kamra e hó 9-diki ülésében nagy izgalom uralkodott s *Olivier* kijelenté, hogy ha más miniszterek a jelen viszonyok között inkább boldogulhatnak, a jelen miniszterium haladéktalanul visszalép. *Favre* az 1831-diki törvény alapján, roppant izgalom s a baloldali nagy tetszése mellett, a nemzetőröknek haladéktalanul felfegyverzést és szervezését kívánta. A kudarcokat, melyeket a francia hadsereg vallott, azon körülménynek tulajdonítja, hogy a fővezérség elégtelen, s azt kívánja, hogy a császár mondjon le a főparancsnokságról és a törvényhozó testület vegye át az ország ügyeit — *Kératy* még tovább ment, s a császár leköszönését kívánta, de rendutasító szavakkal találkozott s az ülést félbeszakított. Az ülés újra folytatván, elfogadák *Kératy* indítványát, hogy a már kiszolgált, de nötelen katonák behívassanak. Erre *Olivier* kinyilatkoztatta, hogy a császár, a császár jóváhagyásával, Palikao tábornokot bízta meg a miniszterium újraalakításával. *Palikao* gróf, más néven Montauban tábornok algéri és kínai szerencsés expedícióiról ismeretes, s a Palikao nevet is egy kínai győzelem folytán nyerte. A lapok megjegyznek abban, hogy Palikao kinevezetése a háborúnak a véletlektől való viselését jelenti. S valóban a párisi tudósítások is megerősítik, hogy a francia nemzet élet-halál harcra készül. Napoleon ellen, s kivált a vezérlet hibái miatt is, ólesen szólnak; az orléánisták mozognak (*Kératy* is az); állítják, hogy egy nagyobb, döntő csata elvesztésével Párisban kitör a forradalom, s Napoleon trónja összeomlik, — de a harcra való készülésben nincs vélemény-különbség. A 25—35 éves polgárok zászló alá szólítására s más nagyszerű fegyverkezési intézkedésekre vonatkozó javaslatokat egyhangúlag fogadott el a törvényhozó testület. — A hadsereg fővezérségével *Bazain* tábornagy bízott meg.

(Mintán még mindig sok eset fordul elő), hogy honvédek kinevezett tisztet lemondásukat nyújtják be, *József* főherceg arra kérte a honvédelmi miniszteriumot, tenné a honvéd-tisztek lemondását ép úgy közzé mint azok kinevezését, hogy tudja meg a nemzet azon urak neveit, kik a jelen válságos időben állásuktól visszalépnék.

(A honvédelmi miniszterium) a kertületi és zászlóalj parancsnoksággal tudatja, hogy a papokat, bármely hitfelekezethez tartozzanak, a zászlóaljaknál csak is papi szolgálatra alkalmazhatják. Ha önként akarvának a hadseregbe lépni, csak azon esetre tehetik, ha a papságtól teljesen visszaléptek.

(Fiume, aug. 10.) Gróf Zichy József kormányzó a határon a városi képviselőt nagyszámú küldöttség üdvözlé; a kormányzó a podesta beszédére olasz nyelven válaszolt; mit élénk éljenzést követett. Erre hosszú kocsisortól kísértetve, történt a bevonulás a nemzeti zászlókkal díszített városba, hol a fogadtatás szívélyos volt. A hivatalos installáció holnap leend.

(Az aradi vértanúk szobrára) eddig 32,297 ft gyűlt be az aradi bizottmánytól.

(A Voronieczky síremlékre) eddig 1126 ft 95 kr gyűlt be.

(Török János orsz. alleveitárnok) ki a hírlapiról térről egészen visszavonult, országos rendszerint levéltárnokká nevezetett ki.

(Buvár.) Áruk berakodása közben a „Fiume“ gőzhajóra, egy máza vasplé lesiklott a fedezett széléről és a Dunába merült. Palkovics Otto másod hajós-kapitány nyomban utána ugrott

vaskajmóval ellátott kötéllel és ötézi alamerülés után sikerült neki az egészet kimenteni.

(A budai várpalota) és gödöllői kastély számára Ádám és Eberlingnél 12,000 frnyi vázsonneműt s ágykészletet rendeltek meg, s miután annak gyors kiszolgáltatását kívánták, általános a hit, hogy az udvar itt tölti az óst.

(A magyar sorsjegykölcsön) első húzása, mely aug. 15-re volt kitűzve, az akkora eső két ünnepnap folytan aug. 13-án fog történni.

(A nemz. színházban) a nyári szünet után aug. 16-án kezdik meg az előadásokat. — *Pauline* asszony Párisban Thomas, a „Hamlet“ szerzője előtt énekelte e dalmű néhány részletét. Énekéről a zeneköltő nagy elismeréssel nyilatkozott. — *Engel Gizella* k. a. mezo-sopran énekesnő, ki pár hó előtt a kolozvári színpadon nagy kiutetés közt vendégszerepelt, szeptember hó elején a pesti nemzeti színpadon is föl fog lépni. Addig is egy hangversenyben fogja magát bemutatni a fővárosi közönségnek.

(Régi képek.) A most helyreállítási munkálatok alatt levő Vajda-Hunyadon érdekes felfedezést tettek. A kápolna közelében mélyen a vastag s levert vakolat alatt két falfestményre akadtak. Egyike férfit, másika nőt ábrázol. A mellettük levő családí czimerekből azt következtetik, hogy a képekben Hunyadi János és neje Szilágyi Erzsébet arcképeit hagyta ránk a régi idő.

(A Ganz-féle vasgyárban) egy év alatt 500 mázsnál több nyers vasat sikasztottak el. A colvajok közül hetet Tinnyén elfogtak.

(Daruváró) jelentik, hogy Suban Stanko rabló Garesnikán elfogott; Radakovits István rabló pedig agyonlővetett.

(Üngyikosság.) Bucsi Sándor, a pest-józsef-ferencvárosi takarékpénztár hivataloslagja, ki a választásoknál az ellenzéki bizottságok fáradságtalan megbízottja volt, agyonlőtte magát a Rókus-kórház udvarán, nyolcvan forintnyi adósság miatt.

(Halálhíradók.) Szabó György a szászvárosi ref. gymnasium igazgató tanára, ki 30 éves tanársága alatt Erdély több iskolájában ép annyi buzgalommal mint ismerettel működött, aug. 4-én életének 63-ik évében elhunyt. — *Döme Lajos* volt szingargató Zalaegerszegen, *Kőszeghy Endréné* született Barcza Mária szingargatónő Kun-Szent-Mártonban meghalt. — *Solymosy Pál* az Athenaeum nyomdájában revisor, kitől egypár kötet fordított könyv is jelent meg, meghalt. — *Zeilling János* a „magyar királyhoz“ címzett s az újonnan épült részvény-szállodák bérlője, kedden szélhűlés következtében rögtön meghalt. — Mult hó 10-én halt meg Kun-Szent-Miklóson, 76 éves korában *Kelemen Gergely* ref. lelkész és tanár, fél századon át fáradságtalan buzgalom munkása nevelés-ügyünknek; a gyónki és később évek hosszú során keresztül a kun-szent-miklósi ref. gymnasium igazgató tanára volt.

Szerkesztői mondanivaló.

— Pest. A. M. Kivánatára szívesen helyreajazítjuk e tévedést. A „Gyermekbarát“ nek nem volt négyes szerkesztője; a lapon csak a kiadó Heckenast Gusztáv volt megnevezve. A négyes szerkesztő, egyideig legálabb Aszódi Mihály ur volt; B. Zs. pedig (kiról „Gyermekbarát“ című közleményünkben az állítotott, hogy szerkesztője lett volna) csak munkatársa volt a folyóiratnak.

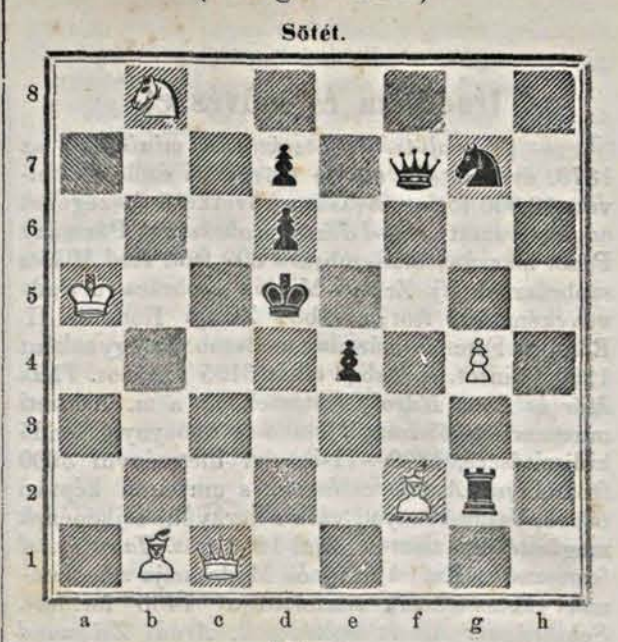
— Páris. L-y. A szerdán érkezett tudósítást a rohamos események tulszárnyalták. — Ujjabb levél meg.

— Medgyes. S. P. Egy kis késelem egy részről, egy kis félreírás más részről. Úgy hisszük, már minden rendben van és lesz. Az újabb érdekes közleményt köszönettel vettük. Sorra sor kerül rá, mihiely tisztul egykissé a láthatár. A lap iránt intézkedést tettünk.

— Debreczen. B. P. A terjedelmes közleményre nincs terünk. A mellékletől, melynek czélfát nem értjük, tessék rendelkezn.

— Több előfizetők kívánságát a népszámlálás eredményének részletes ismertetése iránt — folytonos tárgyalmanak miatt csak most teljesíthetjük. Különben az ily közlemény nincs időhöz köve, legálabb hetekhez, hónapokhoz nem.

SAKKJÁTÉK.
559-ik sz. f. — Gold Samutól
(Kövágó-Eörsön.)

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 554-ik számú feladvány megfejtése.
(Grimshaw W.-tól Londonban.)

Világos. Sötét.
1. B47-d6 . . . . . Ha8-c7
2. B46-a6 . . . . . tetsz. szor.
3. Bh6 v. a3 matt.

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. — *Harasziban:* Gr. Festetics Benno. — *Jászkeszren:* Galambos István és László. — *Zámolyon:* Parragh József. — *A pesti sakk-kör.*

Nyilt-tér.
Megjelent és kapható:
Vázlatok
a magyar emigráció életéből.
Hiteles kuforrásokra támaszkodva
írta ÁLDOR IMRE.
10 képpel.

Tartalom: I. Rész: Orsovától Kintabátiáig. I. Orsova Turn-Szeverin, Kalafat, Viddin, 2. Bucsu Viddintől. A budosok menete. Sumlai napok. S. Achmed effendi. Fájalmas búcsu. Ki erre, ki arra. Mily élet folyt Kintabátiában. Az internálás vége. A. A tengeren. Spezia, Marseille, Gibraltar. Lissabon. II. Rész: Kossuth körútja Angolországban. I. Southampton. Lakomák és ünnepek. Kirándulás Winchesterbe. 2. Bevonulás Londonba. Nulla dies sine unnepe. Birmingham és Manchester. Az utolsó órák. Az angol sajtó és a közvélemény. III. Rész: Kossuth L. körútja Északamerikában. I. Előzmények. 2. Kossuth L. emlékirata. 3. Elindulás Londonból. Az utolsó isten hozzád. Az Ocean hullámain. Vihar után. Egy szabad nép szabad földjén. 4. Az első benyomások. Bevonulás New-Yorkba. 5. A trentoni bizottság. Kossuth együttes válsága. Lengyelek bizottsága. Városi banquette és bal. A senatus vizsgálás. Országk. bizottság. 6. Diszidálás az operában. Hamilton czredes A new-yorki sajtó banquetteje. Az Astorhouse. Kossuth toszája. 7. Kirándulás a Niagara-hoz. Egy adoma a kis Kossuth Feriőről. A williamsburgi küldöttség fogadtatása. 8. Philadelphia, Baltimore. Vashington sat. IV. Rész: Azokról, a kik künn voltak. Menekülteink és a művelt külföld. London, Páris, Hamburg, Brüssel, Genf, Amerika. Halottak és sírkövek mindenfelé.

A tizenkét nagy ivre terjedő, szép kiállítású könyv ára 1 ft. 20 kr.
Ki tizet rendel: csak 10 ftot fizet s még egy tiszteletpéldányban is részesül. A pénzest levél így czimzendő: Aldor imrenek Pesten, kereszt-utca 8-dik szám alatt.

Lapunk mai számában van mellékelve: Heckenast Gusztáv kiadásában megjelent könyvek leszállított ársorozata.

TARTALOM.
Moltke tábornok (arckép). — Egy katona levele Prágából kedveséhez. — A Rajna. (Folyt.) — A porosz-német és a francia hadsereg (kétképpel). — Utazás a hold körül. (Folyt.) — Az 1870-ki népszámlálás eredménye. — A Dreyse és a Chassepot (négy ábrával). — Egyveleg. — Tarház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyilttér. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

888 (10-25)

HOFFMANN A.
karlsbadi porcellán-raktára
PESTEN,
bálvány-utca, Mocsonyi-féle házban,
ajánlja
a nagyérdemű közönségnek gazdag raktárát,
mindennemű
porcellán-edényeket,
valamint
étel-, kávé- és thea-készleteket
hat vagy tizenkét szemlére
a legelőbb gyári árakért.
Kitünő főző-edények chamott-földből.

Fontos hirdetmény a magyar olvasóközönséghez.
Az osztrák-magyar államokban ezidig semmi-féle verseny által tul nem szármaylt
FOGL E., es. kir. udvari szállító
legnagyobb
vászonárúk- s kész fehérművek
gyári főraktára Bécsben,
Kärntnerstrasse
Nr. 27.
zum
Erzherzog
Karl.

Eckgewölbe der Himmelpfortgasse
elad és szétküld levélidőli megrendelésre, készpénz beklüldése vagy postai utánvét mellett — alább következő leszállított ársorozat szerint jótállva árucikkéiert, s ugyanazon áronak mint a végkiártsítás alkalmával. E felhalmozott roppant készlet, egyike a legnagyobb rumburgi vaszon gyárház hagyatékából származott birtokomban fellelő (nem akarván tuladni e gyár férfi s női dolgozó személyzetén).

Megjegyzendő még, hogy Magyarországon máris közel 4000 vevőnek örvend.

Vászon férfi ingek (a nyakkörnyűlet napiszalaggal megmerve — megkivántatik) 1 ft. 80 kr., 2, 3, 4, 5, 6 ft. (értékben kétannyi).

Vászon női ingek 1 ft. 80 kr., 2 ft., himzéssel 3, 4, 5, 6; értékben kétannyi.

Vászon férfi lábravalók, magyar vagy francia szabásra 1 ft. 50 kr., 2, 2 ft. 50 kr., 3, 3 ft. 50 kr. (a nyakkörnyűlet megkivántatik gallérral vagy a nélkül).

Női lábravalók 1 ft. 50 kr., 2, 2 ft. 50 kr. himzett oldattal.

Női corsettek perklából 1 ft. 50 kr., 2, 2 ft. 50 kr., himzéssel 3, 5, 6, 8 ftig, pongyola és éjjeli ujasok.

Női alsósoknyak 4, 5, 6, 8 ftig.

Női harisnyok vagy férfi kapezak tuezatja 5, 6, 8, 10 ftig.

1 tuezat rumburgi vászonsebkendő 2 ft., finomabb 2 ft. 50 kr., 4, 5, 6, 8 ftig (értékben kétannyi) és batizkendők.

30 róf kezi fonalvaszon 8 ft. 50 kr., 9 ft. 50 kr., 11, 13, 15, 18 ftig a legszebbek.

30 róf szines vaszon ágybelinek való 1 ft.

Női szők (a derek környülete tudtul adandó) párisi 2, 3, 4, 6 ft. (előbbeni árak háromszorosak)

50—54 rófis rumburgi vagy hollandi takácsvaszon — (hasonlíthatlanul jók) 20, 25, 30, 35, 40, 50 ft. (érték ár kétannyi).

50—50 ft. erejéig vásárlóknak egy kitünő szép párisi cachimir-terítő ingyért adatik.

Levélbeli megrendelések készpénzbeklüldése vagy postai utánvét s teljes jótállás mellett a leggyorsabban eszközöltetnek. Nem tetsző vagy teszhez nem illó ruhanevek minden vonakodás nélkül visszavétnek.

A levél czime: **E. Fogl, k. k. Hoflieferant Wien,**
Kärntnerstrasse Nr. 27.
869 (2-12)

TÖRVÉNY
a köztörvényhatóságok rendezéséről.
Hivatalos kiadás.
Rövid idő múlva megjelennek:
Az 1870-ki országgyűlési törvények,
melyek a
köztörvényhatóságok rendezéséről szóló szentesített új törvényt, és a perrendtartás novellát is tartalmazkák a következő kiadásokban:
Törvénytar kiadás. Negyedrés. Előfizetés 25 ivre, postán bérmentve . . . . . 2 ft. 40 kr.
Nyolczadrét nagy betűs kiadás . . . . . } Előfizetés mindegyik kiadás 20 ivre postán bérmentve 1 ft. 20 kr.
Német, tót, oláh, szerb, ruthén és horvát kiadások
Községek számára ugyanazon kiadások egyszerre legalább 3 példányban rendelve meg, postán bérmentve . . . . . 70 kr.
Külön kiadásban kapható:
Törvény
a köztörvényhatóságok rendezéséről.
Hivatalos nyolczadrét vagy zsebkidas.
Egy példány postán bérmentve . . . . . ft. 40 kr.
Száz példány . . . . . 20 „ „
Ötven példány . . . . . 12 „ „
Huszonöt példány . . . . . 6 „ „
Ráth Mór Pesten.
A megrendelések szigoruan azon sorban fognak eszközöztetni, a melyben beérkeznek. 872 (3-2)

Régi pénzeket
és mindennemű régiséget, drágakövet, lovagló és nyereszerszámokat lóakarrókkal együtt, arany ezüst és drágakövekkel kirakva; továbbá gyöngyöszíneskővet, aranyat, ezüstöt, asványokat vesz és cserél a legmagasb áron.
Régiségek és természetiek irodája.
Pesten, Dorottya-utca s Lloyd épületben, 14. sz. a.,
hol egy nagy választéku raktár mindennemű régiségek, régi pénzek, gombok, óvek és mentekötőköl a legelőbb áron, ugyanolyan szintén egy nagy raktár asványok, lepkek, bogarak, madárbőrök, tojások, szemüvegek is találhatók. 850 (1-4)

Mindennemű takaró-papiros (Makulatur)
kapható Pesten, egyetem-utca 4. sz. alatt.
„Weinlaube“
Zeitschrift für Weinbau und Kellerwirthschaft.
Az 1869. évi folyam teljes példányban 4 ft. beklüldése mellett most már ismét kapható, s megrendelhető az igazgatóságnál **Klosterneuburgban;** hol egyzerszind előfizetések a jelen folyó ivre is elfogadtatnak. 875 (1-3)

HETI-NAPTÁR.

Hónapi-és hetinap	Katholikus és protestans naptar	Görög-orosz naptar	Izraeliták naptara	N a p	H o l d
				hossza	kél nyug.
Augusztus	Aug. (6)	Ab, Ros.	f. p. ó. p. ó. p.	f. p. ó. p. ó. p.	
14 Vasár	10 B. sz. elh.	2 D 9	17	141 23 4 55 7 13	357 40 9 2 7 52
15 Hétfő	N. Bold. Asz.	3 Lszák	18	142 21 4 56 7 12	9 56 9 23 8 57
16 Kedd	Rókus pisp.	4 Aristareh.	19	143 19 4 57 7 10	22 0 9 44 10 0
17 Szerd.	Liberat	5 Eusignius	20	144 16 4 58 7 9	23 57 10 7 11 3
18 Csüt.	Ilona, Agapit	6 Urszine valt.	21	145 14 4 59 7 7	45 49 10 30 este
19 Pént.	Tekla, Szeb. & István kiraly	7 Dometius	22	146 12 4 0 7 5	57 42 10 58 1 9
20 Szom.	István kiraly	8 Emilián	23	147 10 4 2 7 4	69 41 11 30 2 11

Hold változása. 6 Utolsó negyed 19-én 9 óra 6 perczor délelött.

A nyári idényre

következő cikkek dús választékát ajánlják

KERTÉSZ és EISERT Pesten,

Dorottya-utca 2. szám, a „magyar király” című szállodával szemközt.
Fagylalt-készítő gépek, magánzók részére.

Az új medence-alaku gépekkel, melyek minden eddig megjelent gépeknél jobbak, 10 percz alatt, oly fagylaltot készíthetnek, mely készítés közben a gépben alkalmazott készlethez által folyvást kevertetvén, hűségére nézve kiváló valót ígér; igen díszes medenczék pedig külön bor és pezsgő behűtésére is használható; egy itező fagylaltra valók darabja 14 ft 50 kr. Két itezőnek 18 ft 50 kr. Egy kis könyvecské, mely nem csak a gép használatának körülmenyes leírását, hanem a különféle fagylaltmennyek készítéséhez való utasítást is tartalmazza, minden géphez mellékeltek a kívánatra külön is elküldetik.
Henger-alaku gépek, darabja egy itezőnek 8 ft 80 kr. Két itezőnek 18 ft 50 kr.

Franc. szik(Soda) viz készítő gépek.

A Sodavíz mint igen kellemes, egészségi tekintetben előnyös ital, gyorsan általános kedveltségre jutott. Gépeink segítségével, kivéte a használati utasítást, bárki csekély fáradság és költség mellett, maga készíthet kiöntve, s ami a földön, mindig friss Sodavizet. A Sodavíz-gépeknek árai: 2 4 6 10 meszelyt tartalmazók
1 ft 9. — 10. — 15. — 20. —
A szükséges porok kívánatra olcsón számítva küldetnek. Gépeink pezsgőbor és kőszemű limonádék készítéséhez is alkalmasak.

Angol patent kerti-fecskendők,

melyek egy rugany (caoutchouc) csőből állanak, melynek alsó vége bármilyen vízzel telt edénybe állítatik, míg a cső felső végén alkalmazott, felette szilárd s bárki által könnyűleg kezelhető érc-fecskendő, eső alakjában vagy egy egyes érde sugárban, meglegő távolra vagy magasságra szórhatja a vizet, — s onnól fogva a házánál, a kertben, kerti házakban, sőt tűzveszély alkalmával nagy előnnyel használhatók. Kisebkek darabja 10 ft 80 kr, nagyobbak 14 ft, nagyobbak 17 ft.

- Nyári legyek, felette dús változatosságban, fából készült, baltát és selyemrézseleket, festvényekkel díszítve, öszerekkel stb. 25 krtól kezdve 10 ftig darabja.
- Nap- és en tant cas-ernyők, a legújabb díszű és legelőnyösebbek, a legújabb díszű, valamint jutányos olcsó nekben is 1 ft 80 krtól 15 ftig.
- Nap-ernyők urak részére 2.80-7 ftig.
- Ernyők, alpaca és legjobb selyem-szővel készült, 3.75-10.50 krtól, legjobb angol 12 bordás ernyők 12 ft.
- Rugany eső-öltönyök, szakkal és fejfedőkkel együtt, és minőségükre képest 10 ftől 19 ft 50 krtól. Kozos és lovasi köpenyek, fejfedők 15-19 ftig. Elegans drapp-szerű öltönyök 17-20 ftig.
- Sétabotok, gyermeknek és fiuk számára 15-50 krtól, természetes fa-botok 25-80 krtól, finom neműek, igen elegánsak 1-3 ftig, dőltáras (karok) botok 2.50-10.50 krtól, törzs-vagy stílus-botok 2.50-12 ftig.
- Lovalóg-szerek, díszes angol nyergel 15-35 ftig, mindenféle kantárokat, zablát, foglósokat, izasztók, lovasi sarkantyúkat, ostorok, agyarázó ostorok stb. stb.
- Pilát-székkel gyermeknek és nagyok számára, villos akasztók 40 krtól 2 ftig.
- Angol szivartárak 25-75 ábrák, villos függőszekék 3.30-9 ftig.
- Fürdő-szerek: fürdő-lámpák, fürdő-és tolette-szerek, szivartárak, törzölő-képek, keztyűk és kendők, sző-fejtyűk, sapkák, övek stb.
- Sodony étek-fedők 7-12 35, 40, 50, 60, 70, 80 krtól.
- Hűtő-medenczék 2.50-5 ftig.
- Kerti gyertyatartók üveg-fedőkkel gyertyáknak 1 ft, petróleumnak 1 ft 70 kr díjja.
- Vaj- és sajtányerők üveg-fedőkkel 1.60-5 ftig.
- Saláta-készítők fából és szaruból 30 krtól 3 ft 50 krtól.
- Ezet- és olajtartók 1-15 ftig.
- Víz pohártartók 65 krtól 1-3.50-15 ftig.
- Pezsgőt fagyvasztó-gépek 15 ft.
- Habverő-gépek 1.80-2.90 krtól.
- Asztali és uzsonna-készítők, kávé-viz-tálak, evő- és kávékanalak, kegyérkosarak, gyufatartók és egyéb kávéháziak és vendéglők berendezéséhez szükséges cikkek készletben tartatnak.
- Virág-asztalok 6-25 ftig.
- Függő virágkosarak ablakok számára. 1.50-6 ftig.
- Madár-kalitkák felfüggeszthetők és asztaloknál 1.80-21 ftig.
- Utazó-szerek, nevezetesen: mindenféle edények, tör- és fa-öndök, villosakasztók és kézi utitáskák, üvegek és berendezetek, berendezett uti szekrények és tekeresek, női és úri kalap-dobozok stb., felette dús választékban tartatnak készletben, melyekről kénytelen szívesen szolgálnunk rajzokkal ellátott árjegyzékkel.

Mulattatásul.

- Flóbert-féle célpisztolyok és puskák nemcsak minden esetben, mint általában, sőt mulattatásig páronként gyakorolható és széllel szemben igen ajánlatosok. Pistolyok 9 főtől 18 ft 50 krtól, puskák 19-20 ftig, kézi lövedékek száza 85 kr.
- Czettáblák eszék, kiugró bohóccsal és elülő mosárral 9 ft 80 krtól.
- Hálós-botok kivonatok 1-16 ftig.
- Kész halharok 12-50 krtól.
- Rugany labdák és halonok, színesek és szírték, minden nagyságuk 10 krtól 2 ftig.
- Melodion sípládák harmonium hangokkal, tánc és egyéb zenésdarabokat játszó, gyermeknek számára igen sok mulattató színek, egyszerűek 4 darabtal 9 ft, 8 dbbal 15 ft, 5 darabtal és contrabassal 16 ft.
- Papír lóghajók, borsesszel használható 35 krtól 1 ft 60 krtól.
- Croquet-játékok gyermeknek számára 1 ft 30 krtól 5 ftig, megnövekedt számára 6 ft.
- Volans, karika-játékok, lepkehajók, botanizáló szelenczék stb.

A jelenleg oly olcsó postai fuvarbér lehetősége révén a kívánt tárgyakat gyorsan csekély költség és útlevél mellett elküldhetjük, ügykeztünk oda irányul a hiányzó helyzett bizalmat a hozzánk érkező rendelvények, gyors és pontos eszközöse által megérdemelti kérvén az árak körülbelüli meghatározását. Még nem felelt tárgyak visszavételnek.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

TÖRVÉNYJAVASLATOK.

- I. Az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről. (A királyi törvény-szék és járásbírók jogkörével.)
- II. A bírósági végrehajtókról.
- III. A királyi ügyészség szervezéséről.
- IV. A békebírókról.
- V. Az államtisztviselők nyugdíjazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról.

Külön lenyomat a „Jogtudományi Közlöny”-ből.
(Nyolczadik 117 lap) füzeve ára 70 kr.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten 1870 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Rendkívüli előfizetés

Politikai Újdonságok

három vagy öt havi folyamára.

Napról-napra érdekesítőbbé váló háborúi hírek a hírlapvasó-közönség tömeges szaporodását idézően elő, a „Politikai Újdonságok” júliusi számai a folyvást érkező előfizetések által teljesen kifogytak. Szükségesnek láttuk annál fogva augusztus elejétől kezdve rendkívüli előfizetést nyitni.

Megjegyezzük, hogy a „Vasárnapi Újság” is minden számában ad a háborura vonatkozó közleményeket, érdekes képekkel, pl. hadvezérek életrajzait s arcképeit, csatarauszokat, stb.

Mindkét laphoz esataterképek is lesznek mellékelve.

Előfizetési feltételek augusztus 1-jétől kezdve:

1. Csupán a Politikai Újdonságok: Három hónapra (augusztus—október) . . . . . 1 ft. 25 kr. Öt hónapra (augusztus—december) . . . . . 2 „ 10 „
2. A Vasárnapi Újság és Politikai Újdonságok testvérlapok együtt: Három hónapra (augusztus—október) . . . . . 2 ft. 50 kr. Öt hónapra (augusztus—december) . . . . . 4 „ 20 „

A Vasárnapi Újságból még néhány teljesszámú példány július 1-től kezdve is kapható.

A pénzek bérmentes küldése kériatik.

A Vasárnapi Újság és Politikai Újdonságok (1-3) kiadó-hivatala Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.

Gazdasági könyvek,

melyek Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, (egyetem-utca 4-ik szám) megjelentek és minden hiteles könyvtárban kaphatók:

Bartosságh, Joseph v. Der Schäferei-Verwalter. Erinnerungen für die bei Schäferereien angestellten Unterbeamten. Aus vierjähriger praktischer Verwaltungs-Erfahrung zusammengedruckt und verkindet. Zweite Ausgabe. (126 S. gr. 8.) Geh. 1 ft.

Böhm, Karl, hochgräfl. Erdödy'scher Thierarzt. Der homöopathische Thierarzt, oder Darstellung der wichtigeren Krankheiten der Pferde, Rinder, Schafe, Schweine und Hunde, deren Ursachen, Erkennung und Heilung nach homöopathischen Grundsätzen. Zweite Auflage. (540 S. 8.) Steif geb. 2 ft.

Hieraus sind einzeln zu haben:

Der homöopathische Pferdearzt. Eine Darstellung der wesentlichen Erfordernisse für Gesunderhaltung des Pferdes, sowie der Grundsätze und Lehren der Homöopathie mit ausführlicher Angabe ihres Verfahrens zu Heilung der Krankheiten des Pferdes. (266 S. 8.) In Umschlag geb. 1 ft. 50 kr.

Der homöopathische Rindvieharzt, oder Darstellung der wichtigeren Krankheiten des Rindviehes, deren Ursachen, Erkennung und Heilung nach homöopathischen Grundsätzen. (147 Seiten 8.) Gehftet 80 kr.

Der homöopathische Schafarzt, oder Darstellung der wichtigeren Krankheiten der Schafe, deren Ursachen, Erkennung und Heilung nach homöopathischen Grundsätzen. (98 S. 8.) Geh. 80 kr.

Hüppmann, Anton. Allgemein geprüfetes Pester Kochbuch, oder die Kochkunst für kleine herrschaftliche und bürgerliche Haushaltungen nach den besten deutschen, ungarischen und französischen Methoden. Enthaltend: Gründliche und vieljährig erprobte Anweisungen zur Bereitung aller möglichen Speisen und Gerichte für das einfache Bedürfnis des Tages sowohl, als auch für ausserordentliche Mahlzeiten und Festlichkeiten, Ballé, Soirée's u. s. w. Nebst einer Anweisung zur Zubereitung der vorzüglichsten Theebäckereien. Siebente vermehrte Auflage. (312 S. 8.) Steif geb. 1 ft.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Vándorlásaim és élményeim PERSIÁBAN.

IRTA VÁMBÉRY ÁRMEN.

(6 fekete és 2 színezett fametszvényvel.) Nagy 8-rét (X. és 399 lap), füzeve 3 ft. 50 kr.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten 1870 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

34-ik szám. Tizenhetedik évfolyam.
Pest, augusztus 21-én 1870.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Újság és Politikai Újdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félre 5 ft. Csupán Vasárnapi Újság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Újdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Újság és Politikai Újdonságokk: Egy négyszor hasábozott petit sor, vagy annak helye, egyszeri iktatásnál 10 krajczárba; háromszor- vagy többszöri iktatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstejn és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj, külön minden iktatás után 30 krajczárba.

Bazaine Achill.

A hadvezér a legnagyobb földi hatalom. Szerepe a legnagyobb, mely földi hatalomnak juthat, meglehetősen hasonló a mennykövező Zeuszéhoz, ki szemöldei mozgásával egybegyűjti a veszteheres felhőket, hogy villámokat szórjon a megrémült világra.

Azért igen ritkán jut el e magas állásra oly ember, ki — mint Bazaine — nem fejedelmi, még nem is nemesi, hanem épenséggel egyszerű polgári családból származott. A királyok és császárok, ha csak lóra ülni képesek, igen tetszenek maguknak a hadvezéri állásban. Ez mostanában nem is oly kockázatos foglalkozás, mint hajdan. Csak az kell hozzá, hogy az illető fejedelemnek jobb tábornoki főnöke legyen, mint az ellenfele, mert a meddig a sereg győz, addig a fejedelmi hadvezér sans géne rakja zsebre a babérokat. Addig a fejedelem mindig nagy hadvezér, ha egész világ tudja is, hogy a terveket más készítette. Hanem ha megverik, már ekkor még egy fejedelem sem oly abszolút hatalom, hogy a fővezérségtől vissza ne lépettetnék.

Egy ily császári vereségnek köszöni Bazaine tábornagy is, hogy a francia hadsereg fővezérévé lett, oly pillanatban s oly előzmények után, melyek szerfölött kedvezők arra, hogy föladatát rendkívül nehéznek, talán példátlanul fontosnak s nagyszerűnek tüntessék föl. Messze kell visszamennünk a világtörténelemben, míg egy oly nagy horderejű történeti mozaikhoz érünk, mint a melynek eldöntése jelenleg a francia fővezér tehetségétől és — szerencsétől függ.

A fővezérek nézve általában inkább szerencsés körülmény az, ha elődeik vereségeket szenvedtek, s az ellenség nemcsak (számra) erősebbnek, de vezérletében is genialisabbnak mutatkozott. Veszteség esetében ugyanis nem éri oly nagy és lesújtó kárhozottat,

miután a közönség belátta, hogy a föladat szerfölött nehéz, s talán már helyrehozatalan el volt rontva az elődök által. Ellenben ha győz, érdeme s diadalának értéke annál nagyobbra becsültetik.

Ha a francia hadsereg mindjárt a hádjárat kezdetén megszalasztja a poroszokat, a világ egy jót nevet, s az egészet valami természetes dolognak tartja. A világ megszokta a francia katonák vitézebbnek tartani a németnél, és az valóban sokkal vitézebb jelenleg is, a mi a Mac Mahon csatájából is ujjalag fényesen bebizonyult. A wörthi csat-

erőket, hogy az ellenség sehol tulerővel meg ne lephessen egyes hadtesteket.

A körülmény, hogy Mac Mahon hadteste parancsnokságában megmaradt, ellenben a császár-fővezér visszahívása a kamarában is megpendült, Leboeuf a tábornoki főnök pedig egyenesen elmozdítottat, arra mutat, hogy az eddigi gonosz kezdet büne valószínűleg a fővezérletet terheli.

Az eddigi hadi események tehát a világot, mely szinte szokva volt a francia tábornokok tartani legjobbaknak, azon tanúsággal lepték meg, hogy a porosz tábornok nem csupán az osztráknál, de — legalább e pillanatban — a francziáknál is kitünőbb. És végig hangzott a kiáltás Franciaországban: egy országot, egy világot, egy lángeszű hadvezért!

A diadalokhoz szokott francia önéretzen ily égető seb még nem volt útve soha. Megveretni azon német faj által, melyen azelőtt játszva, könnyen aratta a diadalt, melyet lenézett, megvetett, kiginyolt! És minden jel arra mutat, hogy nem vitézség, nem is a nagyobb szám, de egy genialisabb vezérlet szerzi a porosznak e roppant előnyöket.

Ily körülmények közt a francia hadsereg fővezérletére hivatni, oly nagy szerü történeti mozaik, mely egy I. Napoleon csontjait is megmozgathatja a rokkantak palotájának sirtóiban.

A szerencse nagy tényező a hadvezérek működésében, és ha az új francia fővezérnek föladata megoldásában is oly mérvben kedvez a szerencse, mint a nagyszerü alkalom előkészítésében, — ekkor egy döntő-csata napján a világtörténelem legnagyobb alakjai közé emelkedhetik.

A mi a képességet illeti, azt még ellen-ségei, a németek sem tagadják meg tőle, kik jellemét a legtrubb színekben tüntetik elő. Egész életét a csatateréken töltötte,

BAZAINÉ ACHILL.